

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС»
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Готовцев Валерій Сергійович

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗАСТОСУВАННЯ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ В
УКРАЇНІ

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(шифр і назва спеціальності)

Студента II курсу _____ В. С. Готовцев
(підпис) (ініціали, прізвище)

групи БСМ-71а
(шифр групи)

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота магістра містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело _____ Ініціали та прізвище здобувача
(підпис)

Керівник ст. викладач, к.е.н. _____ О. В. Бабіна
(посада, науковий ступінь) (підпис) (ініціали, прізвище)

Суми – 2018 рік

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи магістра

на тему: «**ЗАСТОСУВАННЯ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО
БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ В УКРАЇНІ**»

студента Готовцева Валерія Сергійовича

Актуальність теми кваліфікаційної роботи полягає в тому, що роль банківського нагляду у сучасному світі швидко змінюється та ускладнюється. І саме для отримання належних результатів цієї діяльності нагляд повинен бути організований на ризик-орієнтованій основі, що постійно вдосконалюється.

Мета кваліфікаційної роботи: визначення теоретичних аспектів та практичне використання знань щодо вдосконалення ризик-орієнтованого банківського нагляду в Україні.

Об'єкт дослідження: умови та фактори, які впливають на застосування ризик-орієнтованого банківського нагляду в Україні.

Предмет дослідження: сукупність складових ризик-орієнтованого банківського нагляду.

Методи дослідження: загальнонаукові, економічного аналізу (порівняння, метод абсолютних і відносних величин, класифікація, рядів динаміки), економіко-математичного моделювання, а саме інтелектуального аналізу текстових даних Text Mining.

Інформаційна база кваліфікаційної роботи: наукові і періодичні видання, нормативні акти з питань регулювання та нагляду за фінансовим сектором, статистичні матеріали і ресурси Інтернету, законодавчі та нормативні акти, документи міжнародних організацій, дані статистичної звітності НБУ.

Основний науковий результат роботи: отримані результати інтелектуального аналізу текстових даних Text Mining на основі інформації з сайтів центробанків, що дали можливість оцінити наявні сфери діяльності нагляду та ризики; узагальнені напрями розвитку ризик-орієнтованого банківського нагляду в Україні та Європі.

Рекомендації щодо використання результатів дослідження: авторський підхід

щодо аналізу текстових даних Text Mining на основі інформації з сайтів центробанків може бути використаний наглядовцями та комерційними банками для оцінки напрямів та ризиків розвитку нагляду.

Ключові слова: банк, банківський нагляд, ризик, ризик-орієнтований нагляд, центробанк.

Основний зміст кваліфікаційної роботи викладено на 50 сторінках, у тому числі список використаних джерел з 70 найменувань, який розміщено на 8 сторінках. Робота містить 11 таблиць, 14 рисунків, а також 6 додатків, які розміщені на 20 сторінках.

Рік виконання кваліфікаційної роботи – 2018 рік.

Рік захисту роботи – 2018 рік.

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС»
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

Науковий ступінь, вчене звання

Підпис Ініціали, прізвище
“ ___ ” _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
зі спеціальності _____ “ _____ ”
Шифр Назва
студенту _____ курсу групи _____
Номер курсу Шифр групи

Прізвище, ім'я, по батькові студента

1. Тема роботи «Застосування ризик-орієнтованого банківського нагляду в Україні», затверджена наказом по СумДУ №__ від “___” _____ 2018 року
2. Строк подання студентом закінченої роботи “___” _____ 20__ року
3. Мета кваліфікаційної роботи _____
4. Об'єкт дослідження _____
5. Предмет дослідження _____
6. Кваліфікаційна робота виконується на матеріалах _____
7. Орієнтовний план кваліфікаційної роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети

№ п/п	Назва розділу	Термін подання

Зміст завдань для виконання поставленої мети кваліфікаційної роботи магістра:

8. Консультації по роботі:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
I			
II			
III			

9. Дата видачі завдання: “__” _____ 20__ року

Керівник кваліфікаційної роботи

Підпис

Ініціали,
прізвище

Завдання до виконання одержав

Підпис

Ініціали,
прізвище

ЗМІСТ

Вступ.....	7
1 Роль нагляду в діяльності банківського сектору країни.....	9
1.1 Наглядова функція НБУ	9
1.2 Історія розвитку ризик-орієнтованого банківського нагляду в Україні	18
2 Розвиток ризик-орієнтованого банківського нагляду	28
2.1 Сучасні тенденції розвитку ризик-орієнтованого банківського нагляду в Європі.....	28
2.2 Перспективні напрями розвитку ризик-орієнтованого нагляду в Україні	36
Висновки.....	46
Список використаних джерел.....	51
Додатки.....	59

ВСТУП

Роль банківського нагляду у сучасному світі швидко змінюється та ускладнюється. Немає єдиного «рецепту» його організації для всіх країн. Багато що в цьому визначають національні особливості функціонування фінансового, так банківського зокрема, ринку. Окремі країни мають модель мегарегулятора, інші – прихильники секторальної моделі, але є те, в чому країни мають однакове бачення. Це те, що нагляд за банками повинен бути ризик-орієнтованим. Дана концепція його розвитку з'явилась не так давно, тому на часі є ще багато питань щодо напрямів його розвитку.

Об'єктом дослідження стали умови та фактори, які впливають на застосування ризик-орієнтованого банківського нагляду в Україні.

Предметом дослідження послужила існуюча сукупність складових ризик-орієнтованого банківського нагляду.

Метою дипломної роботи є визначення теоретичних аспектів та практичне використання знань щодо вдосконалення ризик-орієнтованого банківського нагляду в Україні.

Для цього в дипломній роботі були поставлені і вирішені наступні задачі:

- розглянута сутність банківського нагляду та його завдання;
- визначені теоретичні підходи до організації ризик-орієнтованого нагляду за банками; вивчений релевантний світовий досвід;
- здійснено аналіз результатів банківського нагляду в Україні;
- здійснено аналіз результатів нагляду за системно значимими банківськими інститутами Європейським центробанком;
- узагальнено основні напрями та етапи розвитку ризик-орієнтованого банківського нагляду в Україні;
- на основі інтелектуального аналізу текстових даних Text Mining проаналізовано інформацію з сайтів центробанків, що дало можливість

оцінити наявні сфери діяльності нагляду та ризику.

- запропоновано заходи, спрямовані на підвищення ефективності банківського нагляду у сучасних умовах нестабільності та невизначеності.

При написанні роботи були використані такі методи: економічного аналізу (порівняння, метод абсолютних і відносних величин, класифікація, рядів динаміки), економіко-математичного моделювання, а саме інтелектуального аналізу текстових даних Text Mining.

Інформаційною основою роботи стали наукові і періодичні видання, нормативні акти з питань регулювання та нагляду за фінансовим сектором, статистичні матеріали і ресурси Інтернету, законодавчі та нормативні акти, документи міжнародних організацій (в тому числі Базельського комітету з банківського нагляду, Директиви Євросоюзу), підручники та монографії з проблеми, що вивчалася; дані статистичної звітності НБУ, спеціалізовані сайти з питань діяльності банків.

Новими науково-практичними положеннями даної роботи є результати інтелектуального аналізу текстових даних Text Mining на основі інформації з сайтів центробанків, що дали можливість оцінити наявні сфери діяльності нагляду та ризику.

1 РОЛЬ НАГЛЯДУ В ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ КРАЇНИ

1.1 Наглядова функція НБУ

Відповідно до словника «Webster's New World Finance and Investment Dictionary» банківський нагляд визначається як діяльність з моніторингу фінансових результатів та операцій банків з метою забезпечення їх надійного та безпечного функціонування та дотримання правил та регуляцій. Банківський нагляд ведеться державними регуляторами та здійснюється з метою запобігання банкрутствам банків.

На сайті Федеральної резервної системи (ФРС) при визначенні банківського нагляду та регулювання фокусуються на двох основних напрямках: безпека і надійність фінансових установ та дотримання законів про захист прав споживачів. Для того, щоб виміряти безпеку та надійність банку, експерт з нагляду здійснює перевірку діяльності банку на місці, виходячи з оцінки його керівництва, фінансового стану та відповідності нормам.

В європейському просторі багато уваги приділяється впровадженню норм Базеля III [40, ін.] та спільних європейських наглядових директив [48 та ін.].

В українському законодавчому полі визначення банківського нагляду дано у Законі України «Про Національний банк України» [28] поряд із визначенням банківського регулювання (рис.1.1).

Принциповою відмінністю визначення нагляду в Україні та, наприклад, у США є те, що українське законодавство зосереджується на стабільності банківської системи в цілому, а американське - на безпеці і надійності (safety and soundness) банківських установ. Тобто фактично у нашому варіанті: це фокус на стабільності системи як такої, незважаючи на факти банкрутств, навіть масові, окремих установ. Друга частина визначення має відмінність в тому, що в українському варіанті – це захист інтересів вкладників та кредиторів банку, а в

американському - дотримання законів про захист прав всіх споживачів, навіть якщо вони не є вкладниками.

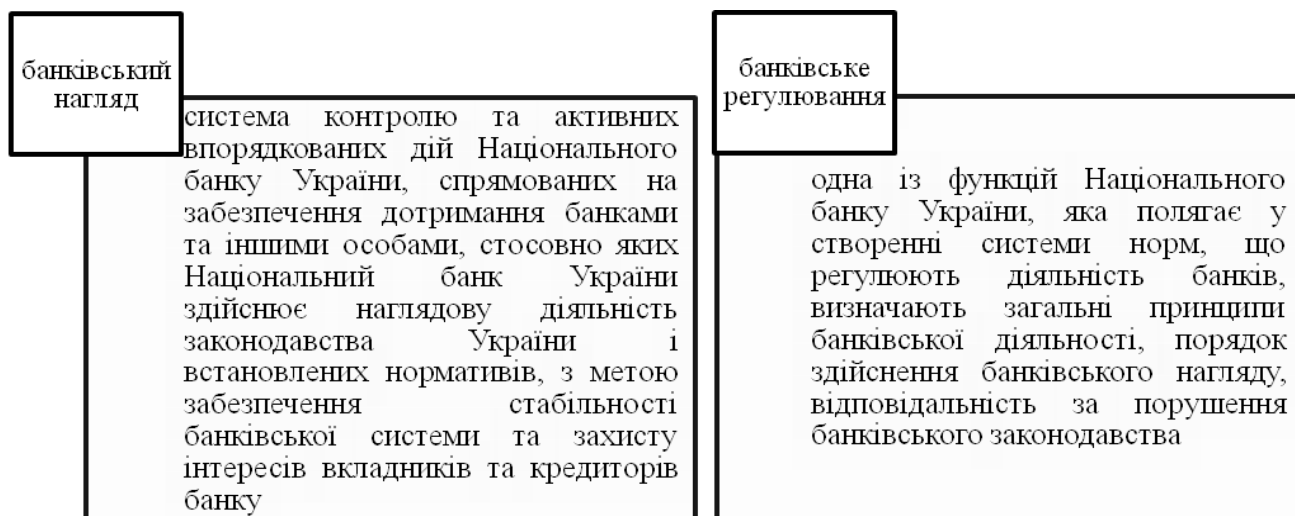

Рисунок 1.1 – Банківські нагляд та регулювання в Україні (на основі [28])

Безумовно, відмінності у розумінні суті нагляду відбиваються і на його спрямованості та методах [2, 3, 4, 68, 69, 70].

Нагляд існує у двох формах організації: виїзний, інспекційний (плановий та позаплановий) та дистанційний (або камеральний).

Також існують різні системи для оцінки надійності банку з точки зору нагляду. Найбільш вживаними є: рейтингова система CAMELS (поширена у США та донедавна в Україні), європейська SREP [57, 60, 66], ін.

CAMELS застосовується з 1978 р. (на початку існування – CAMEL), являє собою аббревіатуру: Capital adequacy (адекватність капіталу), Asset quality (якість активів), Management (якість управління), Earning (дохідність), Liquidity (ліквідність) та Sensitivity to risk (чутливість до ризику). Зазначені напрями оцінки і є складовими рейтингу CAMELS. Сама методика оцінки детально представлена з офіційною назвою «Uniform Financial Institutions Ratings System (UFIRS)» (як додаток А.5020.1 до документу ФРС "Commercial Bank Examination Manual"). І в результаті оцінки за цією методикою фінансовий стан банку може бути визнаний як: 1 - сильний/strong; 2 - задовільний/satisfactory; 3 - менш задовільний/less than

satisfactory; 4 – недосконалий /deficient; 5 – з критичними недоліками/critically deficient.

Одночасно наглядом для оцінки кредитної діяльності банку та самими банками при оцінці кредитоспроможності позичальника використовується модель 5-С. Експертиза з безпеки та надійності вивчає кредитну діяльність банку, оцінюючи такі складові: Capacity / Потужність; Collateral / Заставне забезпечення; Condition / Стан, умови; Capital / Капітал; Character / Характер (детальніше див. на рис.А.1).

В європейському наглядовому просторі з 2004р. почали розробляти підхід, згідно з яким мінімальні вимоги до капіталу (Pillar I) підкріплюються індивідуальними для кожного банку наглядовими процедурами та додатковими капітальними вимогами (Pillar II). З часом цей підхід був сформульований у вигляді керівництва та отримав назву The Supervisory Review and Evaluation Process, SREP. Підхід SREP не є новим, раніше ним користувалися національні наглядачі. Зараз кожен європейський банк проходить щорічну оцінку за SREP відповідно до настанов Європейського банківського органу щодо організації єдиної процедури та методології процесу наглядових перевірок. А Україна тільки започатковує даний підхід і робить це поступово (табл.Б.1- Б.2), маючи ціль в найближчому майбутньому відмовитися від оцінки за CAMELS.

Метою процесу наглядових перевірок та оцінки /SREP є сприяння стійкості банківської системи як передумови для сталого та надійного фінансування економіки. SREP передбачає комплексну оцінку стратегій, процесів та ризиків банків, а також являє собою погляд у перспективу, щоб визначити, скільки капіталу кожний банк потребуватиме для покриття своїх ризиків. Діяльність наглядовців з оцінки ризиків для кожного банку називається Процесом огляду та оцінки нагляду, або короткій SREP, що підводить підсумки управління ризиками та дає банку «homework» /"домашню роботу" як вирішення визначених проблем протягом певного часу.

Для забезпечення рівних умов гри підхід SREP надає наглядним органам гармонізований набір інструментів для аналізу профілю ризику банку з чотирьох різних точок зору (рис.1.2).

Рисунок 1.2 – Елементи оцінки SREP (побудовано автором на основі [51])

Так, з точки зору аналізу бізнес-моделі оцінюється, наскільки вона є життєздатною та розосередженою для здійснення широкого спектру діяльності чи вона є сфокусованою не тільки на певному напрямку бізнесу [64, ін.]. З точки зору корпоративного управління та управління ризиками органи нагляду розглядають організаційні структури банку, здійснюючи моніторинг органів управління, та перевіряючи належне управління ризиками. В аспекті оцінки ризиків капіталу аналізують, чи має банк достатньо можливостей для покриття збитків, що виникають, наприклад, від комп'ютерних нападів на банківську ІТ-систему, або з-за позичальників, які не сплачують свої кредити вчасно. Ризик ліквідності та фінансування: перевіряється здатність банку покривати спеціальні грошові потреби, наприклад, в періоди економічної невизначеності, коли вкладники можуть вивести набагато більше грошей, ніж зазвичай.

Незважаючи на використання однієї загальної методології для забезпечення чесного та послідовного нагляду, особливості банку відображаються в: обсязі, інтенсивності та періодичності процесу індивідуального нагляду, тобто при плануванні наглядового циклу та визначенні впливу на частоту та глибину позапланових перевірок.

За проведення нагляду Європейським центральним банком (ЕЦБ) береться плата, що складається з двох компонентів:

- мінімальна компонента оплати (стягується як фіксований відсоток від загальної суми річних комісій; відрізняється для значущих/significant, із загальними активами у розмірі >10 млрд.Євро, банків та менш значущих/less significant;

- змінна компонента оплати.

Фіксований відсоток становить 10% від загальної суми щорічних комісій за значні банки і розподіляється однаково серед представників цієї категорії. Для менш значних банків компонент мінімальної комісії зменшується вдвічі.

В Україні поки що плата за нагляд не береться. (Оскільки банки змушені зберігати певний відсоток своїх абсолютно ліквідних коштів у Національному банку).

Раніше, до впровадження єдиних наглядових вимог в Європі, в окремих країнах ставки плати за нагляд визначалися Міністерствами фінансів, використовуючи дані аудиторських компаній, що перевіряли банки. Тобто фактично трудовитрати на нагляд за банком певного розміру множили на годинну ставку оплати аудиторів та отримували суму до оплати.

У табл. 1.1 представлений приклад розрахунку річної плати за нагляд на даний час в Європі. Кожен банк в залежності від своїх показників (розміру, прийнятого ризику) може самостійно в режимі он-лайн в спеціальному калькуляторі розрахувати відповідну плату.

Отже, оцінка SREP стала реальністю для європейських банків (це підхід як безвиїзного, так і виїзного нагляду). А як виглядає ситуація з впровадженням SREP в Україні на сьогоднішній день?

Таблиця 1.1 Приклад розрахунку річної плати за нагляд для банків різних розмірів (на основі матеріалу з [55])

	Приклад для менш значущих банків	Приклад для значущих банків
Дані банку	<ul style="list-style-type: none"> загальні активи: [€1,600,000,000] загальна експозиція під ризиком: [€700,000,000] 	<ul style="list-style-type: none"> загальні активи: [€166,000,000,000] загальна експозиція під ризиком: [€55,000,000,000]
Дані центробанку	<ul style="list-style-type: none"> загальна річна плата для всіх менш значущих банків: € 33,677,998 сума загальних активів менш значущих банків: € 4,625,000,000,000 загальна сума експозиції під ризиком для менш значущих банків: € 2,141,000,000,000 середня кількість менш значущих банків: 2 916 	<ul style="list-style-type: none"> загальна річна плата для всіх значущих банків: €391,279,654 сума загальних активів значущих банків: €19,781,000,000,000 загальна сума експозиції під ризиком для значущих банків: €6,577,000,000,000 середня кількість значущих банків: 119 кількість платників, для яких мінімальний розмір комісії був вдвічі зменшений: 18
Мінімальна компонента оплати	$= (10\% * 33,677,998) / 2,916 = 1,154.94$	$= (10\% * 391,279,654) / 119 = 328,806.43$ Перш ніж розрахувати компонент змінної комісії, потрібно взяти до уваги ті банки, для яких компонент мінімальної комісії було зменшено вдвічі, як зазначено нижче: $= 391,279,654 - (119 - 18) * 328,806.43 - 18 * 328,806.43 / 2 = 355,110,946.70$
Змінна компонента оплати	$= (50\% * 1,600,000,000 / 4,625,000,000,000 + 50\% * 700,000,000 / 2,141,000,000,000) * 90\% * 33,677,998 = 10,197.81$	$= (50\% * 166,000,000,000 / 19,781,000,000,000 + 50\% * 55,000,000,000 / 6,577,000,000,000) * 355,110,946.70 = 2,974,829.47$
Річна плата за нагляд	$= 1,154.94 + 10,197.81 = 11,352.75$	$= 328,806.43 + 2,974,829.47 = 3,303,635.90$

У 2016-2017рр. Нацбанк проаналізував моделі банків та здійснив їх класифікацію. А з наступного, 2019-го року, буде вперше проведена повна оцінка за підходом SREP. Проведена НБУ робота показала, що моделі бізнесу банку можуть з часом змінюватися зі зміною зовнішніх та внутрішніх умов. Так, результати цього етапу показали, що спектр бізнес-моделей банків великий: одні – займаються традиційним банківським бізнесом, широко диверсифікованим, другі – фокусуються виключно на обслуговуванні роздрібних клієнтів, треті – на обслуговуванні великих корпорацій та їх специфічних потреб. І все це відображається на ризику, що приймає на себе банк.

На сайті НБУ можна знайти матеріали щодо класифікації банків за їх бізнес-моделями станом на 01.09.2017. Так, НБУ визначає 5 бізнес-моделей (рис.1.3):

☐	
☐	Універсальні (7 банків) - суттєві частки в активах та зобов'язаннях займають операції з юридичними, фізичними особами, іншими банками та небанківськими фінансовими установами
☐	Роздрібні (5 банків) - основну частку в активах та зобов'язаннях займають операції з фізичними особами
☐	Корпоративні (21 банк) - основну частку в активах становлять кредити, надані юридичним особам, у зобов'язаннях превалюють кошти, залучені від юридичних осіб
☐	Корпоративні з роздрібним фінансуванням (26 банків) - основну частку в активах займають кредити, надані юридичним особам, у зобов'язаннях превалюють кошти, залучені від фізичних осіб
☐	Обмежене кредитне посередництво (29 банків) - частка наданих кредитів юридичним та фізичним особам є незначною (менше 30 %), або основна частка кредитів надана обмеженому колу осіб, або активні операції профінансовано власними коштами

Рисунок 1.3 – Види бізнес-моделей банків України за класифікацією НБУ станом на 01.09.2017 [8]

Така класифікація проведена, зважаючи на думку експертів з НБУ за наступними основними показниками для визначення бізнес-моделі банку: 1) кредити, надані суб'єктам господарювання; 2) кредити, надані фізичним особам; 3) кошти, розміщені в інших банках; 4) кошти суб'єктів господарювання; 5) кошти фізичних осіб; 6) кошти інших банків і міжнародних фінансових організацій. Деталі щодо граничних показників для визначення моделі стосовно конкретного банку Нацбанк не розкриває.

Але за результатом оцінки він може застосувати наглядові дії (рис.1.4), серед яких досить поширеними є діалог з банком, заходи раннього втручання (куратор), вимога докапіталізації для покриття ризиків.

Головний упор робиться на заходи раннього реагування, оскільки саме на ранніх стадіях більше шансів для подолання проблем банку, ніж тоді, коли негативні тенденції поглиблюються і складно покращити ситуацію з ліквідністю, надходженнями, якістю активів та ін., що є взаємопов'язаними та погіршуються одночасно.

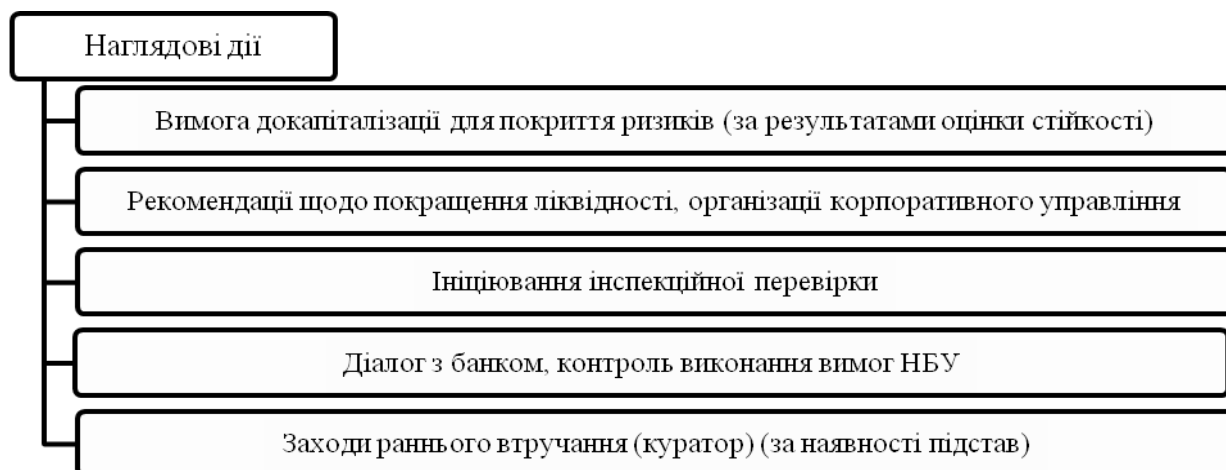

Рисунок 1.4 Можливі наглядові дії за результатами оцінки SREP [8]

Відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» [26] НБУ може застосовувати до банків заходи впливу за порушення банківського законодавства. Спектр цих заходів є досить широким, від письмового застереження до відкликання банківської ліцензії та ліквідації банку.

Заходи впливу вживаються як за результатами виїзного, так і безвиїзного нагляду. Наприклад, за 2017р. НБУ вжив наступних заходів впливу за результатами безвиїзного нагляду (табл.1.2):

Таблиця 1.2 Заходи впливу до банків, ужиті за результатами безвиїзного нагляду в Україні у 2016-2017рр. (згруповано автором за даними [16])

Вид заходу впливу	2016		2017	
	Кількість заходів впливу	Кількість банків	Кількість заходів впливу	Кількість банків
Письмове застереження	55	39	62	44
Визнання банку проблемним	26	25	10	10
Запровадження особливого режиму контролю та призначення куратора	24	21	21	20
Накладення штрафу на банк	18	18	24	23
Накладення штрафу на посадових осіб або власників істотної участі	14	8	1	1
Укладення письмової угоди	12	12	5	5
Накладання обмежень або зупинення операцій	9	9	7	7

Зважаючи на дані табл.1.2, можна відзначити, що при меншій кількості банків у 2017р. частіше накладаються штрафи та застосовуються письмові застереження, але рідше – банки визнаються проблемними. Останнє є досить жорстким заходом впливу. З категорії проблемного банк може, покращивши ситуацію за період до 180 днів, перейти у категорію неproblemних, або у разі не виправлення недоліків - може бути визнаний неплатоспроможним (табл.В.1-В.2). Так, у 2016р. з 25 проблемних банків тільки у 7 знято статус проблемності, але вони продовжували залишатися під особливим контролем НБУ. У 2017р. проблемними були визнані 10 банків.

Досить поширеним заходом впливу є накладення штрафів на банк чи на посадову особу банку. Але оскільки значний штраф на банк може погіршити і без того його поганий фінансовий стан, у 2014р. штрафи не застосовувалися.

Крім того, у розпал кризової ситуації 2014-2016рр. регулятор провів дуже велику кількість перевірок. І всі вони були не повними (за усіма аспектами діяльності банку), а тематичними. Це дозволило зекономити час і ресурси для перевірок, одночасно отримавши належну глибину щодо певного напрямку роботи.

Тематичними напрямками перевірок, що проводяться Нацбанком, є (рис.1.5):

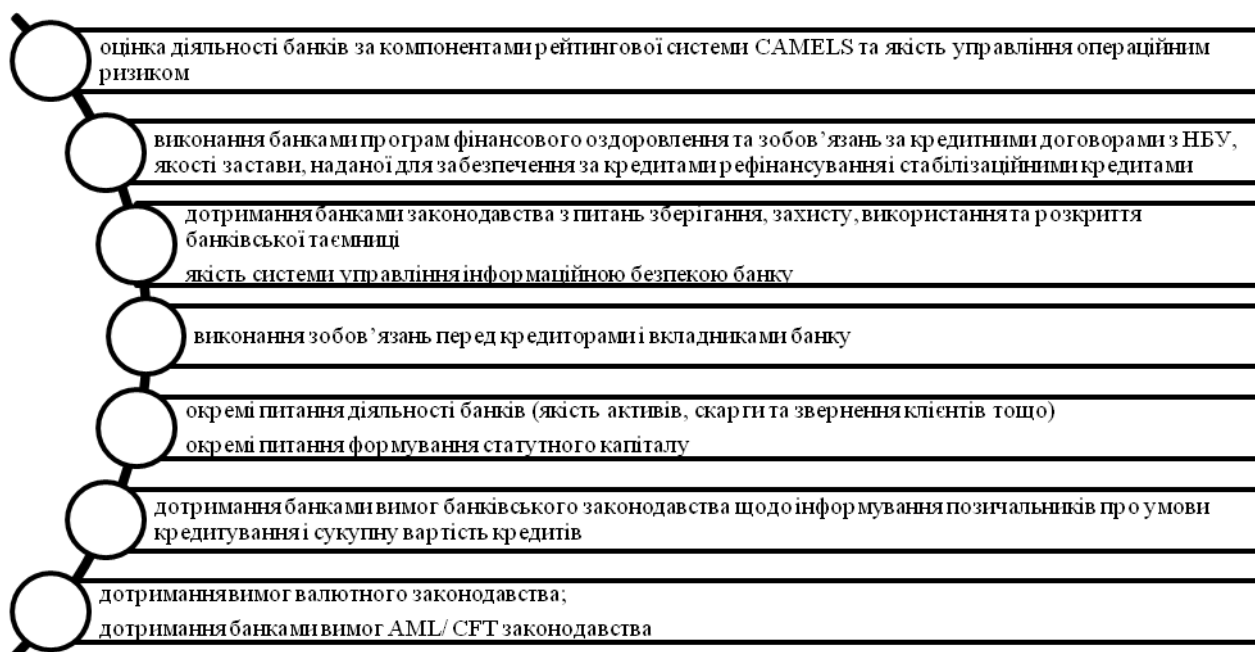

Рисунок 1.5 Основні тематичні напрями перевірок НБУ (на основі [5, 20, 25])

У розпал кризи багато уваги приділялося перевіркам дотримання вимог валютного законодавства та виконанню банками програм фінансового оздоровлення та зобов'язань за кредитними договорами з НБУ (за кредитами рефінансування і стабілізаційними кредитами). А обсяги підтримки банків були надзвичайно великими. Тільки за 2014р. обсяг рефінансування склав 222 млрд.грн.; частина з цих кредитів стала неповерненою.

Отже, наглядова функція НБУ визначена у законодавстві України, є досить складною і широкою та постійно змінюється у відповідності до вимог сучасності.

1.2 Історія розвитку ризик-орієнтованого банківського нагляду в Україні

Ризик-орієнтований підхід з'явився не так давно. І його застосування активно поширилося на наглядову та контрольно-ревізійну діяльність в різних країнах. Підхід став застосовуватися і в медицині, і в банківській справі, і в охороні праці, і ще в дуже багатьох сферах діяльності людини.

Щодо банківської справи, то його складовими є ризик-орієнтований менеджмент, ризик-орієнтований аудит (внутрішній та зовнішній), ризик-орієнтований внутрішній контроль, ризик-орієнтований нагляд, ризик-орієнтований підхід до організації самих операцій.

Всі ці складові вимагають так званого ризик-орієнтованого мислення, що повинно проявлятися на всіх стадіях PDCA (Plan-Do-Check-Act). Відповідно до PDCA, або циклу Демінга-Шухарта, організація процесу управління відповідає таким стадіям: Планування (проектування) – Реалізація (робота) - Контроль (Аналіз) – Коригування (регулювання).

Що ж є ризик? Понять цього терміну існує багато, але ми зупинимося лише на такому, що є популярним у ризик-менеджменті: ризик – це вплив

невизначеності на досягнення цілі. Ризик нерозривно пов'язаний з категоріями «невизначеність» та «можливості». У розумінні наслідків можливості пов'язують із позитивним результатом подій, а ризик – із негативним.

$\text{РИЗИК} = (\text{ЙМОВІРНІСТЬ}) * (\text{НАСЛІДКИ ПОДІЇ}).$

«Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків» [12] встановлюють таке визначення ризику - це ймовірність того, що події, очікувані або неочікувані, можуть мати негативний вплив на капітал та/або надходження банку.

Окрім зазначених «Методичних рекомендацій...» [12], Нацбанком з часу їх прийняття у 2004р. було прийнято ще кілька Постанов з питань управління ризиками в банках:

- «Методичні рекомендації щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України» (2004 р.) [13];
- «Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах» (2018р.) [19].

Фактично ці документи і складають основу вимог регулятора щодо організації управління ризиками банках, якість виконання яких і перевіряється наглядом. Нормативна база з організації нагляду Нацбанком є документами для внутрішнього використання, тому і у загальнодоступних базах законодавства не розміщується. Відповідно, і проаналізувати її склад та зміни для нас немає можливості. Тому будемо аналізувати кроки запровадження ризик-орієнтованого підходу в нагляді за зовнішніми проявами такого:

- прийняття у 2004р. «Системи оцінки ризиків» (COP), основною метою застосування якої є наглядова мета;
- неодноразове проведення діагностичних обстежень (в тому числі у 2008-2009рр. та 2015-2017рр. на предмет достатності капіталу в умовах підвищених ризиків в банківській системі) – див. табл.Г.1;
- організація наглядовцями системи раннього реагування (EWS);
- прийняття нормативної бази та відповідна вимога щодо організації систем і підрозділів з ризик-менеджменту в банках;

- формування переліку системних банків та специфічних вимог до їх капіталу;

- ідентифікація банківських груп та організація нагляду за ними;

- започаткування та проведення стрес-тестувань банків;

- реформування методології CAMELSO [29];

- аналіз фінансово-промислових груп;

- аналіз ризиків бенефіціарних власників банків;

- ін.

Організації ризик-орієнтованого підходу властиві певні особливості (табл.1.3):

Таблиця 1.3 Особливості організації окремих аспектів нагляду при ризик-орієнтованому підході

Аспект нагляду/контролю	Пояснення
Принцип розподілу ресурсів	Розподіл відбувається відповідно до ризику (це стосується як частоти, так і глибини нагляду)
Характер перевірки	При наявності високого ризику - щоденний моніторинг, моніторинг «вручну», частий аналіз інформації, особливо за переліком ознак «раннього реагування», доведення результатів нагляду до керівництва
Відповідність/значимість реакції контролера	Прийняті контролером заходи адекватні ризику
Гнучкість	Регулярна переоцінка ризику виходячи з нових факторів і загроз
Законність	Дія (бездіяльність) контролера засновується на документально зафіксованій системі оцінки ризиків
Відкритість інформації для контролю	Критерії оцінки і класи ризику відкриті для підконтрольних осіб

Тобто фактично розподіл матеріальних, людських ресурсів для ризик-орієнтованого нагляду здійснюється пропорційно ризику. За цим же принципом визначаються і стратегії нагляду за окремими банками. На рис. 1.6 представлено порівняння традиційного та ризик-орієнтованого підходів до нагляду:

Рисунок 1.6 Порівняння традиційного та ризик-орієнтованого підходів до нагляду [16]

Основними етапами ризик-орієнтованого нагляду є (рис.1.7):

Рисунок 1.7 Етапи ризик-орієнтованого підходу до банківського нагляду

До 2016р. моделлю, за якою здійснювався нагляд, була CAMEL/ CAMELS (вона була впроваджена в Україні з 2002р. з прийняттям «Положення про порядок визначення рейтингових оцінок за рейтинговою системою CAMELS» [21]). А з 1 листопада 2016р. рейтингова оцінка отримала назву CAMELSO, додавши компонент «О» - оцінка операційного та інформаційного ризиків. З точки зору відмінностей підходу до оцінки потрібно зазначити, що у попередній системі шкала оцінки була п'ятибальною (1 – найкращий бал), а показники для отримання балу для кожного з компонентів «С», «А», «М», «Е», «L» були якісними. Загальна ж оцінка отримувалася як найбільш часта з усіх оцінок окремих компонентів. Із прийняттям CAMELSO відбувся перехід на

чотирибальну оцінку, що дало можливість не отримувати поширену усереднену та неінформативну оцінку. Також у CAMELSO введені кількісні показники. І для кожного з компонентів введені ваги у загальній рейтинговій оцінці. Одночасно вона містить менше суб'єктивізму у підході до оцінки у порівнянні з CAMEL. В якості її переваг також потрібно відзначити зосередження на оцінці корпоративного управління, внутрішнього та зовнішнього аудиту, системі внутрішнього контролю та системі управління ризиками. Таким чином модель CAMELSO стала інструментом для визначення наглядової стратегії та створила підґрунтя для розвитку бальних оцінок SREP.

Модель CAMELS є моделлю, що застосовується виключно для виїзного нагляду. А у безвиїзному нагляді використовують дані статистичної звітності банків перед НБУ та систему раннього реагування, що і базується на цих даних. EWS дає змогу завчасно визначити коло банків для більш прискіпливого моніторингу та впровадження наглядових дій, спрямованих на виправлення негативних тенденцій у діяльності банків.

Але з 2016 р. прийнято рішення про реорганізацію наглядового процесу відповідно до рекомендацій Європейської банківської наглядової організації, де нині поширеною є модель SREP, яка є системою оцінок не тільки для нагляду, але й для фінансової стабільності. Вона передбачає (рис.1.8):

Рисунок 1.8 Оцінювання банків за SREP

Таким чином, упровадження Нацбанком ризик-орієнтованого підходу в безвиїзному банківському нагляді повинно підвищити ефективність використання наглядових ресурсів, що буде враховане у визначенні обсязі, періодичності та застосуванні наглядових дій щодо банків.

Відповідно до документів ЕВА (European Banking Association) належний процес наглядових перевірок та оцінок SREP складається з таких елементів (рис.1.9):

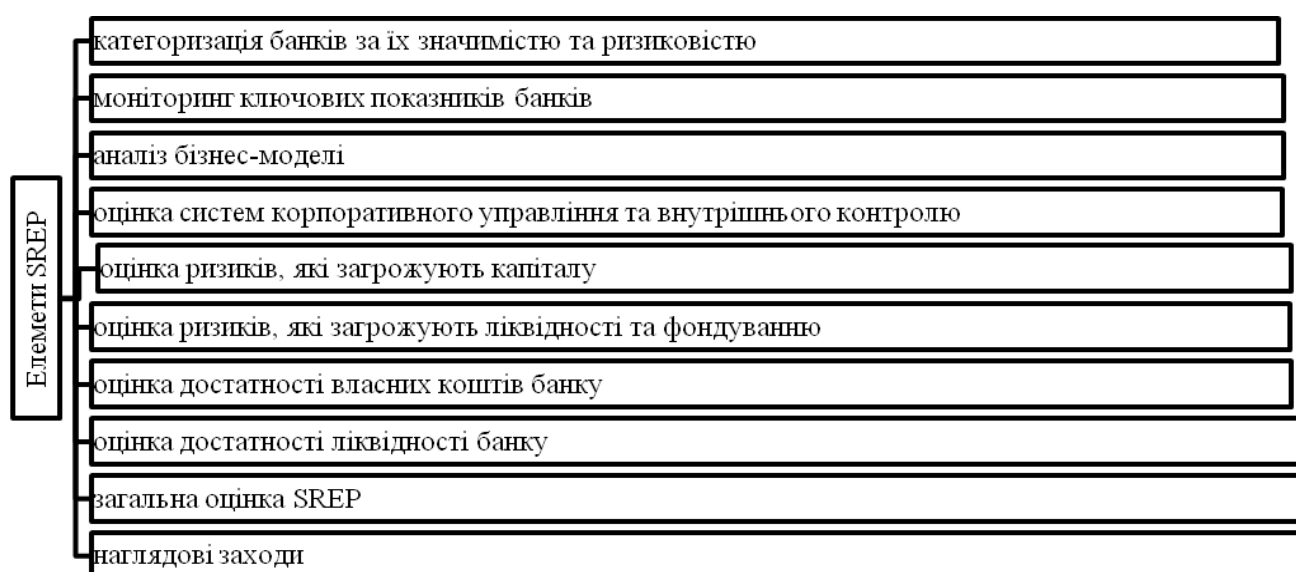

Рисунок 1.9 Елементи SREP відповідно до ЕВА

Для якісного впровадження новітнього наглядового підходу ще задовго до його реалізації було прийнято ряд Директив Євросоюзу. Вони висвітлили ключові моменти організації банківського нагляду (табл.1.4), в т. ч. консолідованого:

Таблиця 1.4 – Ключові Директиви ЄС щодо здійснення банківського нагляду

№	Директива	Назва директиви
1	Директива 92/30/ЄС [46]	Про нагляд за кредитними установами на консолідованій основі
2	Директива 2000/12/ЄС [48]	Директива консолідації банківської діяльності
3	Директива 2002/87/ЄС [52]	Директива фінансових конгломератів
4	Директива 2006/48/ЄС [53]	Про започаткування та здійснення діяльності кредитних установ
5	Директива 2006/49/ЄС [54]	Про достатність основного капіталу інвестиційних компаній та кредитних установ

В Україні поки що реалії нагляду досить далекі від повного впровадження європейських Директив. Але все ж таки певні активні кроки у цьому напрямку вже зроблені.

У 2016-2017рр. Нацбанком реалізовувався проект «Створення ризик-орієнтованого банківського нагляду», мета якого - вдосконалення системи пруденційного нагляду. В процесі реалізації проекту НБУ здійснив такі кроки (рис.1.10):

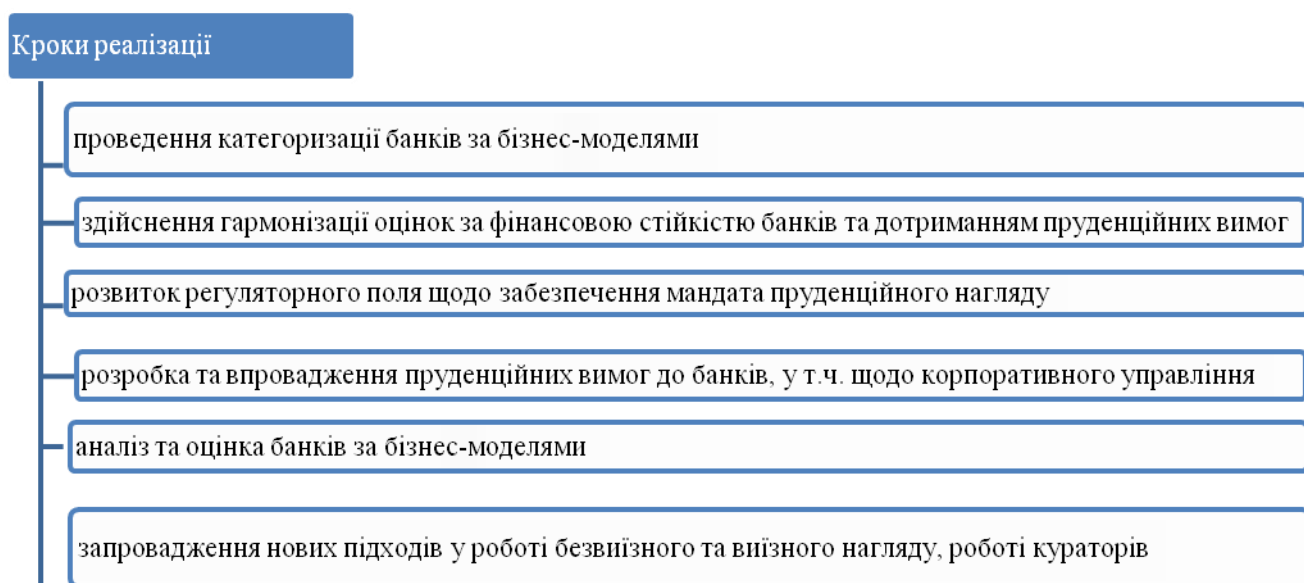

Рисунок 1.10 Кроки реалізації Нацбанком проекту «Створення ризик-орієнтованого банківського нагляду» (на основі Звітів НБУ [16])

Все це сформувало досить серйозні зміни у дистанційному нагляді, що отримав так зване пруденційне спрямування.

Дистанційний нагляд за діяльністю банків проводився на підставі статистичної звітності банків [25], звітів про інспектування, висновків тер. управлінь, аудиторських висновків, інформації банків про виконання планів заходів щодо поліпшення фінансового стану та усунення недоліків і порушень у діяльності банків для забезпечення дотримання банками вимог чинного законодавства та актів НБУ, а також виконання прийнятих банками на себе зобов'язань щодо поліпшення їхньої діяльності та зменшення наявних ризиків.

У 2016 р. у рамках реорганізації Департаменту банківського нагляду об'єднані функції наглядовців і кураторів за групами схожих за характеристиками банків та на цей Департамент покладено функції діагностичного обстеження і стрес-тестування. Тепер періодичність, глибина та інтенсивність нагляду залежатимуть від ступеня системної важливості банків, рівня ризиків та можливого впливу на стабільність всієї банківської системи.

Яку ж історію у своєму розвитку пройшов нагляд? Не будемо зупинятися на ранніх етапах, а розглянемо події, починаючи з першого року так званого «банкопаду».

2014 рік. Запроваджено “інститут кураторів” для підвищення контролю за наданим рефінансуванням; за рік введено кураторів до 51 банку - до банків загального режиму нагляду із заборгованістю за кредитами НБУ та до банків категорії проблемних. Прийнято порядок визначення системно важливих банків (за критеріями: розмір банку, ступінь фінансових взаємозв'язків, напрями діяльності), діяльність яких впливає на стабільність банківської системи. Їх перелік буде формуватися щороку із застосуванням багатофакторної моделі, з урахуванням рекомендацій Базельського комітету та законодавства ЄС. У зв'язку зі складною економіко-політичною ситуацією весь 2014 рік здійснювався щоденний аналіз показників діяльності банків, контроль за дотриманням банками пруденційних вимог банківського законодавства, аналіз динаміки коштів клієнтів. Особлива увага - АТ “Ощадбанк” та АТ “Укресімбанк” (які обслуговують кредитування пріоритетних напрямів економіки, в т. ч. паливно-енергетичного комплексу) та банкам, яким надано рефінансування (контроль програм фінансового оздоровлення). На виконання зобов'язань перед МВФ здійснено діагностичне обстеження 35 найбільших банків України. Воно проводилось у два етапи: до 31.07.2014 – щодо 15 банків I групи та до 30.09.2014 – щодо 20 наступних найбільших за розміром активів банків. За його результатами визначено необхідність докапіталізації 17 банків на загальну суму 57,9 млрд. грн.

Упродовж року вживалися заходи щодо задоволення вимог вкладників – фізичних осіб. ФГВФО виплачено відшкодувань за вкладами на 6,2 млрд. грн.

2015 рік. Визначено механізм виявлення пов'язаних з банком осіб, встановлені вимоги щодо проведення операцій з ними. Завершено діагностику операцій з пов'язаними особами перших ТОП-10 банків. Банками розроблено і регулятором погоджено плани щодо приведення нормативу Н9 у відповідність до нормативних вимог. Затверджено нову методику діагностичного обстеження та стрес-тестування банків. Проведено стрес-тестування 20 найбільших банків, за результатами яких розроблено відповідні програми докапіталізації. Започатковується процес створення нового нагляду «на основі ризиків». Нова градація банків, кластерний підхід щодо нагляду. Створено механізм оздоровлення банків через усунення наслідків девальвації.

2016 рік. Безвизітний нагляд використовує EWS. В тестовому режимі - такі елементи SREP, як категоризація банків і групування банків за бізнес-моделями. Започатковується новий формат наглядової звітності, що базується на: «Єдиний звіт про результати діяльності банків» (The Uniform Bank Performance Report – UBPR). Організовано Школу банківського нагляду. Поява CAMELSO. Продовження практики регулярного діалогу з учасниками банківського сектору із роз'яснення змін у нормативно-правових актах щодо нагляду. Розробка нових підходів до визначення учасників банківських груп та принципів їх ідентифікації.

2017 рік. Розробка нових підходів до визначення учасників банківських груп та принципів їх ідентифікації. З кінця 2017р. вводиться щорічна оцінка стійкості банків, що регламентується відповідним Положенням [18]. Це дозволить виявити не лише поточні, але й майбутні ризики банків. Завершено проведення самооцінки відповідності системи банківського нагляду основним Базельським принципам ефективного банківського нагляду. Результат: наближеність до 29 Базельських принципів нормативно-правової бази та практики банківського нагляду, що використовуються в Україні. Розроблено дорожню карту дій до 2019р.

2018 рік (триває). Рік відзначився багатьма судовими процесами навколо «Приватбанку» та ще кількох банків за участі НБУ як відповідача. Наприклад, улітку після тривалого протистояння Верховний Суд підтримав позицію НБУ

щодо забезпечення виконання зобов'язань «Приватбанку» за кредитами рефінансування. А навесні суд відсторонив заст. Голови НБУ К.Рожкову від виконання обов'язків внаслідок звинувачень у корупції. Розглядається законопроект про так званий спліт, що фактично змінить сферу впливу НБУ, в тому числі і у нагляді [10, 11, 23, 27, 31, 33, ін.].

Отже, історія розвитку ризик-орієнтованого нагляду в Україні є динамічною. Сучасними трендами є намагання наблизитися до прийнятих в Європейському просторі підходів, в тому числі в площині консолідованого нагляду [37, 39, 41, 43, 44, 45, 47, 50, 59, 62, 63, 67].

2 РОЗВИТОК РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ

2.1 Сучасні тенденції розвитку ризик-орієнтованого банківського нагляду в Європі

Оскільки Україна намагається стати частиною європейського простору, то почнемо дослідження сучасних тенденцій банківського нагляду саме з ЄЦБ.

Європейські банки в цілому мали у 2014р. проблемних кредитів на суму близько 1 трлн. євро; за 4 роки вони зменшилися на 30%, і нині становлять 680 млрд. євро. Рівень NPL – 4,4%. Для порівняння: для США це близько 1,3% та 0,9% для Великобританії. Коефіцієнт капіталу CET1 для постійної вибірки системних установ наприкінці II кв. 2018 р. - 13,8%; і це після того, як банки "витратили" частину своїх буферів на капітал, щоб очистити свої баланси. Також вони поліпшили своє фінансування та ситуацію з ліквідністю завдяки новим правилам, таким як коефіцієнт покриття ліквідності та чистий стабільний коефіцієнт фінансування.

Керівництво ЄЦБ відзначає, що банки стали більш безпечними та прозорішими протягом останніх 10 років. Все це в тому числі завдяки роботі Єдиного Наглядного механізму - The Single Supervisory Mechanism (SSM), що був створений у 2013р. Він запровадив велику роботу з проблемними кредитами, аналіз внутрішніх моделей, стрес-тестування, впроваджений підхід SREP як високий стандарт нагляду в зоні євро. Але одночасно європейські вищі наглядовці зазначають, що мета банківського нагляду полягає не в тому, щоб "врятувати" всі банки, бо завжди будуть банки, які зазнають дефолт. І немає задачі перешкоджати банкрутству будь-якою ціною. Цьому повинен сприяти нагляд перспективного та ризикового характеру.

Ще однією рисою сучасного європейського нагляду є тенденція до злиття/поглинань. Але наглядові органи не визначають, які злиття бажані, а які ні.

Це повинні робити самі банкіри. Очевидно, що менша фрагментація та більш гармонізована правова база також сприятимуть розвитку європейських транскордонних банківських груп.

Небезпека, про яку говорять Члени Наглядової ради ЄЦБ, полягає в тому, що пам'ять про попередню кризу вже стирається. І тільки єдині підходи, спільні для всієї Європи, мають дати можливість досягти більших успіхів, ніж розрізнені національні зусилля. Єдиний наглядовий механізм краще підготує до чергового шторму, який неминуче станеться раніше чи пізніше. Також SSM повинен спростити процеси, щоб уникнути дублювання роботи між національними наглядовими органами та ЄЦБ, сприяти обміну інформацією та досвідом між національними наглядовими органами та ЄЦБ.

Розглянемо детальніше окремі напрями роботи регулятора.

Виключно цікавим та інформативним джерелом інформації про роботу ЄЦБ є сайт регулятора, на якому є окремий розділ «Нагляд», що містить: наглядову та пруденційну статистику, наглядові практики, Керівництва, публікації, SREP, Листи банкам, пріоритети нагляду, санкції, перелік банків під наглядом, ще багато ін.

Спочатку розглянемо ключові показники наглядової статистики (табл.2.1), що останнім роком демонструють певне покращення:

Таблиця 2.1 Показники наглядової статистики ЄЦБ

Напрямок	Показники	Q2 2017	Q3 2017	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018
Зведені показники балансів, млрд. EUR	Сукупні активи	21,422.48	21,298.37	20,749.86	21,060.05	21,246.63
	Всього зобов'язань	20,015.75	19,877.56	19,325.22	19,662.00	19,852.55
	Власний капітал	1,406.73	1,420.81	1,424.64	1,398.05	1,394.08
	Рівень NPL	5.43%	5.15%	4.93%	4.73%	4.40%
Ключові показники ефективності	ROE	7.08%	7.03%	5.92%	6.61%	6.88%
	ROA	0.46%	0.47%	0.41%	0.44%	0.45%
Коефіцієнти капіталу та	СЕТ 1 ratio	13.88%	14.32%	14.64%	14.16%	14.10%
	Tier 1 ratio	14.88%	15.32%	15.63%	15.34%	15.30%

леверідж	Total capital ratio	17.56%	17.97%	18.14%	17.81%	17.76%
----------	---------------------	--------	--------	--------	--------	--------

Продовження табл.2.1

Напрямок	Показники	Q2 2017	Q3 2017	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018
	Рівень левриджу (перехідне визначення)	5.33%	5.39%	5.60%	5.37%	5.36%
Фондування	Співвідношення кредити-депозити	118.31%	117.58%	116.94%	118.63%	118.01%
Ліквідність	Liquidity coverage ratio (LCR)	142.79%	140.35%	143.58%	141.90%	140.91%

Важливою складовою роботи є санкції за порушення. Наприклад, ЄЦБ може вимагати від банків: знайти додаткові власні кошти; представити план відновлення відповідності вимогам нагляду; покращити механізми, процеси та стратегії; застосовувати специфічну політику резервування; обмежити винагороди; використовувати свій чистий прибуток для збільшення власних коштів; обмежувати або забороняти розподіл інструментів капіталу акціонерами або власниками. Також ЄЦБ може накладати штрафи на порушників (табл.2.2):

Таблиця 2.2 Штрафні санкції, введені ЄЦБ у межах сфери своїх повноважень щодо нагляду

Дата прийняття рішення ЄЦБ	Суб`єкт нагляду	Сума (EUR)	Сфера порушень
16/07/2018	Crédit Agricole, S.A	4,300,000	Фондування (власні кошти)
16/07/2018	Crédit Agricole Corporate and Investment Bank	300,000	Фондування (власні кошти)
16/07/2018	CA Consumer Finance	200,000	Фондування (власні кошти)
14/3/2018	Banco de Sabadell, S.A.	1,600,000	Фондування (власні кошти)
24/8/2017	Banca Popolare di Vicenza S.p.A. in liquidazione coatta amministrativa	8,700,000	Звітність та публічне розкриття інформації
		2,500,000	Великі експозиції
13/7/2017	Permanent tsb Group Holdings plc	750,000	Ліквідність
		1,750,000	Ліквідність

Зазначимо, що на відміну від української практики, інформація про санкції є загальнодоступною. І такою вона є не тільки в Європі, але й, наприклад, у Білорусі, Казахстані, РФ. Внаслідок таких «особливостей» українського законодавства клієнти та інвестори можуть дізнатися про проблеми в банку вже тільки після прийняття рішення про визнання неплатоспроможним, тобто коли вже нічого не можна виправити у своїх інвестиційних рішеннях. Не дивно, що результатом такого «інформаційного вакууму» є багатомільярдні втрати бізнесу та населення. А НБУ пояснює це фінансовою безграмотністю.

Продовжимо аналіз напрямів роботи ЄЦБ.

Регулятор постійно публікує так звані Листи банкам в якості висвітлення процесів та практик, пов'язаних з наглядовими завданнями, а також певні наглядові рішення, адресовані окремим банкам. Наприклад, за останній рік популярними були такі теми Листів: Інформація для системно важливих установ щодо подання запитів про внутрішні моделі до ЄЦБ, Рекомендації ЄЦБ щодо політики розподілу дивідендів, Лист про волатильність політик винагород, Оцінка готовності установ до впровадження МСФЗ 9, Керівництво для цільового огляду внутрішніх моделей (Targeted Review of Internal Models, TRIM), Рішення (щодо Dexia Crédit Local S.A.) про дозвіл включення в Common Equity Tier інструментів, випущених в результаті конвертації привілейованих акцій у звичайні акції.

Окремо європейським регулятором на сайті вказуються пріоритети нагляду. На даний час це: непрацюючі кредити та оцінка ризику (тобто чи окремі банки адекватно управляють ризикованістю своїх позик. Це є частиною процесу SREP).

Багато уваги в нагляді приділяється аналізу внутрішніх моделей [35, 36, 38, 49, 65]. Їх поглиблені оцінки, зокрема, враховують управління ризиками та якість управління. Вони здійснюються ЄЦБ у співпраці з національними компетентними органами. Вивчення внутрішніх моделей оцінює, чи відповідає банк вимогам щодо використання цих моделей. Критеріями для оцінки є такі (рис.2.1):

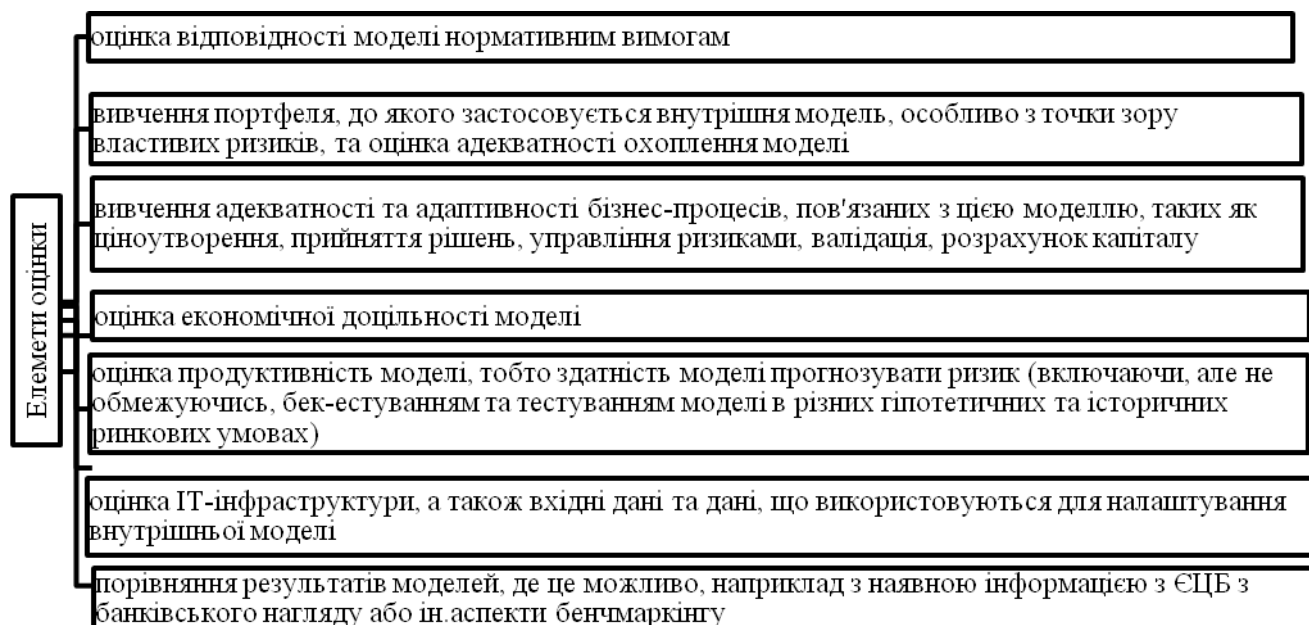

Рисунок 2.1 Критерії оцінки внутрішніх моделей ЄЦБ

Дієвим критерієм для оцінки якості внутрішньої моделі є показники прибутковості. Якщо банки не отримують прибутку, вони не здатні будувати необхідні буферні фонди; це, в свою чергу, може підштовхнути їх взяти на себе занадто великий ризик. Статистика вказує, що нині банки, що є під наглядом ЄЦБ, прибуткові (див.табл.2.1).

Започаткованим у останні місяці є процес TRIM, Targeted Review of Internal Models. Цілеспрямований огляд внутрішніх моделей, або TRIM, - це проект, який оцінює, чи внутрішні моделі, які в даний час використовуються банками, відповідають нормативним вимогам та чи є їх результати надійними та порівнянними. Банки можуть використовувати внутрішні моделі для визначення своїх власних вимог стосовно першого рівня, тобто мінімальної суми капіталу, який вони повинні мати за законом. Однією з основних цілей TRIM є зменшення необґрунтованої варіативності, коли банки використовують внутрішні моделі для розрахунку своїх активів, зважених на ризик. TRIM також прагне забезпечити послідовну практику нагляду. За проектом, ЄЦБ перевірить схвалені попередньо моделі у всіх безпосередньо контрольованих банках. Однак, є кілька винятків, наприклад, щодо банків, які перебувають у процесі злиття, або щодо тих, що

більше не підлягають безпосередньому нагляду. Це означає, що близько 65 (з 118) банків підпадають під дію TRIM.

Проект охоплює кредитний, ринковий та контрагентський кредитний ризик (операційний ризик був виключений з огляду на прохання Базельського комітету з банківського нагляду). Дослідження, проведені в рамках TRIM, розпочалися в 2017р. (огляд моделей, що використовуються для оцінки кредитного ризику для портфелів роздрібних клієнтів, малих і середніх підприємств, а також ринкового ризику та кредитного ризику контрагента). Подальші дослідження будуть проведені в 2018 та 2019 рр. (дослідження моделей для оцінки кредитного ризику для портфелів низького дефолту - середніх та великих корпорацій та установ, а також спеціалізованого кредитування). Загалом, очікується близько 200 таких досліджень протягом проекту.

Причини запровадження TRIM: 1) Внутрішні моделі стали більш складними, і це ускладнило для самих банків та наглядачів оцінку того, наскільки правильно та послідовно відображаються ризики (порівняльний аналіз показав невідповідності та високу мінливість вимог до капіталу в різних банках зі схожими портфелями). 2) Підтвердження адекватності та відповідності внутрішніх моделей підвищує довіру до них.

Отже, в результаті TRIM може призвести або до збільшення, або до зменшення капітальних потреб окремих банків.

Для запровадження процесу TRIM регулятором було зроблено кілька кроків: встановлення загальної, стандартизованої методологічної основи⁴ видання спеціального посібника [61], за яким проводяться громадські консультації; підготовка спеціальних команд для перевірки; велика комунікаційна діяльність, що включала великі навчальні сесії, підтримку "запитань і відповідей" експертними групами. Останній крок застосовується ex post, коли рішення про нагляд приймається на підставі результатів кожного дослідження на місці. ЄЦБ застосовується декілька рівнів управлінського розгляду та оскарження, перш ніж рішення надсилається до банку.

Станом на жовтень 2018 р. більше половини банків, що беруть участь у TRIM, отримали свої перші наглядові рішення.

ЄЦБ підтримує активні комунікації щодо процесу TRIM. Так, регулятор веде постійний діалог з банками-учасниками; надає їм регулярні оновлення щодо загального стану проекту, інформує їх про майбутні віхи та ін. Це робиться через спеціальні конференції та семінари, регулярні інформаційні повідомлення про проекти, двосторонні обміни та участь співробітників ЄЦ у галузевих заходах.

Використання в діяльності ризик-орієнтованого підходу також проглядається і в формі розкриття інформації. Так, ЄЦБ розділяє всі системні інститути, що є в його сфері нагляду, на два види: Banks with low risk (банки з низьким ризиком) and Banks with medium, high risk and non-rated (банки з середнім, високим ризиком та без рейтингу). По факту, банків першого та другого видів приблизно порівну. Станом на кінець II кв.2018р. (табл.Д.1) із 109 системних банків 53 – з низьким ризиком (BLR), 56 – інших (BMHR).

Але показники діяльності цих двох видів банків суттєво відрізняються. Так станом на кінець II кв. 2018р.:

- чисті прибутки BLR склали 36,9 млрд.євро, BMHR – 11,1 млрд.євро, тобто для BLR вони є вищими у 3,3 рази. Одночасно, результати торгового доходу є такими, що для BLR вони є вищими у 5,6 разів. А от чистий комісійний дохід перевищує тільки в 2,1 рази. З точки зору витрат: статті «адміністративні витрати» та «знецінення і резерви» у BLR тільки в 2 рази вище (табл.Д.2);

- кращими для BLR є і ключові показники ефективності. Так, ROA для BLR складає 0,51%, а для BMHR – 0,33%. Відповідно ROE: 7,72% та 5.04%; CIR (cost-to income ratio) 63,5% та 71,4% (табл.Д.3);

- у структурі активів для BLR частка кредитів є більшою 65,4% проти 60,5% для BMHR (табл.Д.6). При цьому у BLR більше кредитів домогосподарствам, державі, кредитним інститутам, але менше – нефінансовим корпораціям. Частка деривативів в активах BLR - 6,02%, для BMHR – 8,50%. Загалом, загальна сума активів у менш ризикових банків у 2,2 рази більше;

- аналіз структури активів у розрізі країн дає розуміння таких особливостей: частка кредитів в активах варіює від 57,4% у Німеччині до 68,3% в Ірландії (серед країн, які розкрили таку інформацію). Найбільша питома вага кредитів державі у Бельгії –9,4% до загальних активів, а найменше – в Ірландії, де 0,2%. Кредитів кредитним інституціям та ін. фінансовим корпораціям найбільше – у Бельгії та Німеччині. Їх там майже 17%. А от кредити нефінансовим корпораціям мають найбільшу питому вагу у Греції (31,4%), Італії (30,5%), Ірландії (22,8%) найменшу – у Бельгії (15,6%) та Німеччині (19,5%). Приблизно такою ж є ситуація і щодо кредитів домогосподарствам: макс. у Ірландії (40,3%), Іспанії (34,7%), Греції (29,8%), найменшу – та Німеччині (13,1%). Готівкові кошти та кошти в центробанках складають мінімальну питому вагу в активах в Італії (4,4%), Греції (4,8%), Іспанії (6,5%), максимальну – на Кіпрі (20,7%). Частка деривативних активів максимальна у Німеччині (11,6%), а мінімальна – на Кіпрі (0,1%), Ірландії (1,5%), Італії (3,6%);

- структура зобов'язань також має значну національну специфіку. Депозити в усіх країнах ЄС складають основну масу пасивів. Однак, на Кіпрі – 88,7%, в Греції – 80,9%, а мінімально у Німеччині – 55,9%. Боргові цінні папери займають значну частку пасивів у Бельгії (22,6%), Німеччині (19,7%); а мінімальну – на Кіпрі (0,9%), в Греції (2,1%). Деривативних зобов'язань, як і деривативних активів, максимальна у Німеччині (11,3%) та мінімально - на Кіпрі (0,1%), Ірландії (1,6%), Греції (2,3%);

- структура капіталу та його частка в пасивах (табл.Д.7) також характеризується значними відмінностями: Резерви є від'ємними та значними у Греції (-12,0%), на Кіпрі (-3,0%). Цей факт зменшує результат від значного сплаченого капіталу. Він має великі показники в країнах з найбільшими проблемами в банківських системах: Греції (22,2%), на Кіпрі (10,6%);

- леверидж є максимальним у Греції (11,1%) та в Ірландії (9,8%) – див. табл.Д.9;

- у найбільших 7 системних банках (G-SIBs) лівєридж знаходиться в межах 3-6%. А перевищує він позначку у 6% у банках з розміром до 100 млрд.євро.

табл.Д.10. Отже, для найбільших банків нехарактерна ситуація з великим рівнем левериджу;

- критерієм якості кредитів є частка NPL. В Греції – 44,8%, на Кіпрі – 29,2%, в Португалії – 15,3%. А от Німеччина (1,7%), Люксембург (0,6%) мають найкращі портфелі (табл.Д.11). Якщо ж зважати на розмір банків (табл.Д.12), то найкращі за якістю портфелі кредитів у G-SIBs (3,2%) і зі зменшенням розміру банків якість має тенденцію до погіршення (для банків з активами до 30 млрд.євро NPL складає 10,3%. Логічно, що у банках BLR частка непрацюючих кредитів є помітно меншою: 2,9% проти 7,6% для VMHR (табл.Д.13).

Отже, поділ банків на банки низького ризику (BLR) та підвищеного (VMHR), що використовується у наглядовій статистиці ЄЦБ, дає багато корисної інформації для процесу нагляду, в тому числі SREP.

2.2 Перспективні напрями розвитку ризик-орієнтованого нагляду в Україні

Вивчення світового досвіду застосування ризик-орієнтованого підходу у звітності, статистиці, безумовно, потребує адаптації до умов України.

Належний нагляд повинен бути організований у кількох напрямках (рис.2.2):

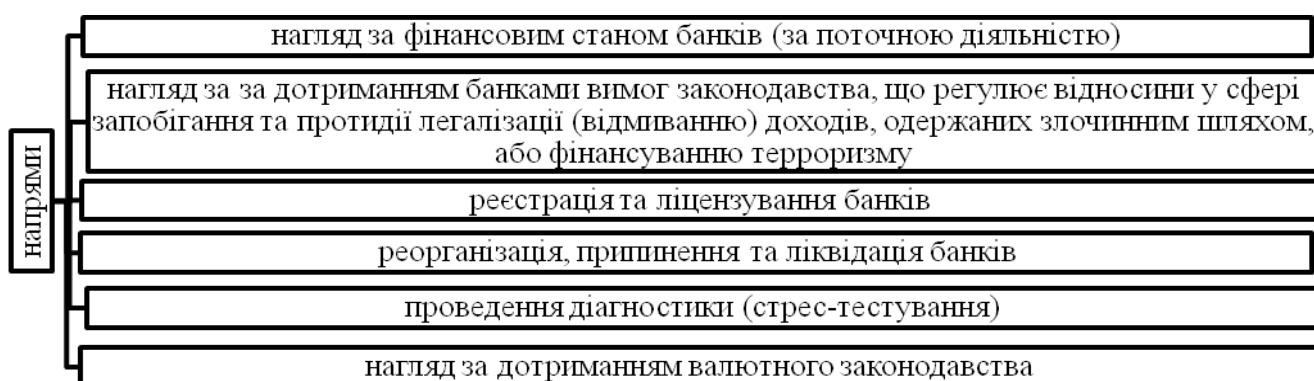

Рисунок 2.2 Напрями нагляду НБУ (узагальнено автором)

Невиконання вимог українського банківського законодавства передбачає застосування санкцій впливу на таких порушників (рис.2.3):

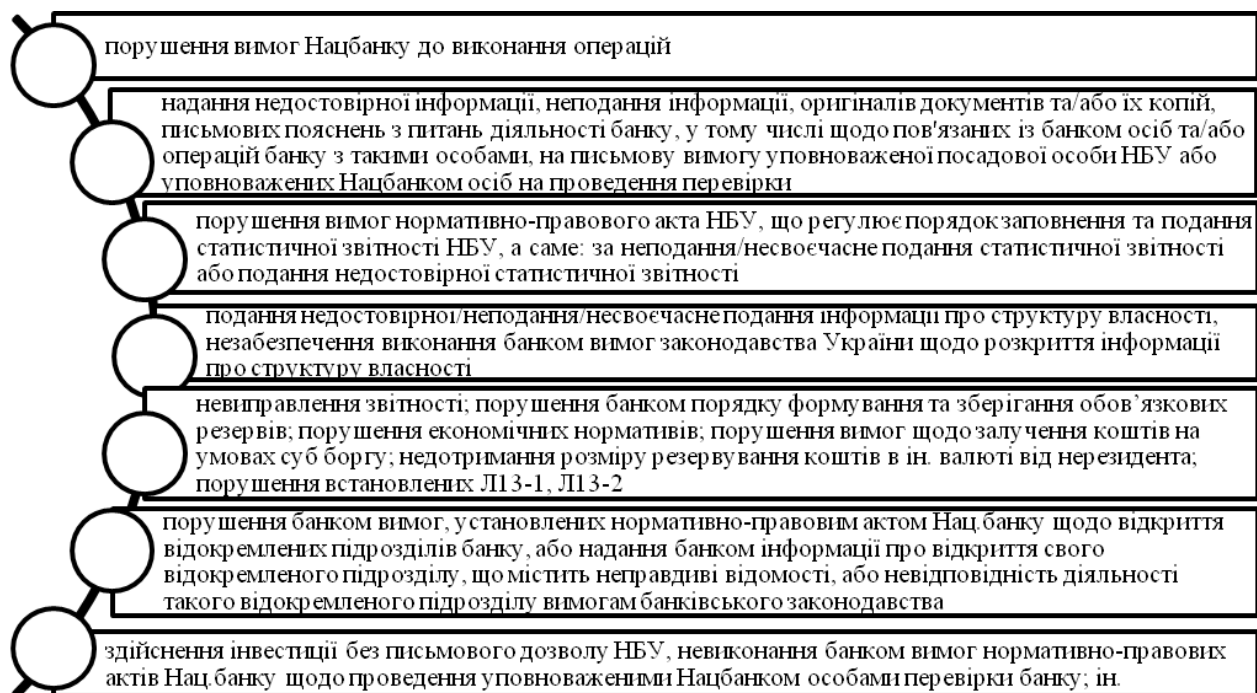

Рисунок 2.3 Види порушень, що розглядаються наглядом НБУ

Останніми роками в нагляді окремо почали виділяти заходи впливу за порушення законодавства та нормативних актів з питань діяльності банківських груп [17, 22, 24]. Так, новими сферами порушень стали: недотримання відповідальною особою банківської групи, ін. учасником банківської групи вимог нормативно-правових актів НБУ щодо нагляду на консолідованій основі [6, 9, ін.]; порушення вимог законодавства з питань фін.моніторингу; невиконання вимог куратора банку.

Результати проведення нагляду представлено у табл. 2.3. Помітно, що одноманітності у структурі інформації, що надається, немає. Тому майже неможливо провести порівняння в динаміці. Однак, наприклад, кількість проведених інспекційних перевірок зменшилася в рази: від 585 у 2014р. до 64 у 2017р. Аналогічну тенденцію спостерігається і щодо перевірок у сфері

фінансового моніторингу та порушень валютного законодавства.

Таблиця 2.3 Основні характеристики наглядових санкцій НБУ (узагальнено автором за матеріалами Звітів НБУ [16])

	2014	2015	2016	2017
Проведено інспекційних перевірок, з них:	585	166	84	64
- планових перевірок	184	59	34	35
- позапланових перевірок	72	59	50	29
- перевірок стану об'єктів застави (нерухомого майна) за кредитами, наданими НБУ	329	57	6	1
Перевірок у сфері фінансового моніторингу	204		88	
- планових виїзних	162		41	
- позапланових виїзних	42		3	
- безвиїзні перевірки, складено актів			44	
Перевірок банків, фін.установ, нац. оператора поштового зв'язку з питань дотримання вимог валютного законодавства та нормативно-правових актів НБУ	5967	1185	350	
- планових	2147			
- позапланових	3820			
За результатами інспекційних перевірок надані рекомендації щодо, млрд. грн.:				12,8
- доформування резервів за активними операціями	35.9	37,3		5,8
- збільшення капіталу	64.8	12,7		6,8
- заміни забезпечення за кредитами, наданими НБУ	47.2	64,9		
- ін.				0,2
Заходів впливу за виявлені порушення:				
- кількість письмових застережень (кількість банків)	97 (65)	63+82	55	189
- укладено письмових угод (кількість банків)	12	59	12	5
- кількість рішень щодо обмеження або/та зупинення окремих видів операцій (кількість банків)	18 (12)	2+4	9	7
- кількість рішень щодо застосування штрафів (кількість банків)	39 (34)		18	24
- кількість штрафів на посадових осіб (кількість банків)	77 (46)		14	1
- рішення щодо тимчасового, до усунення порушення, відсторонення посадової особи банку від посади (кількість банків)	1 (1)			
- запровадження особливого режиму контролю та призначення куратора			24	21
- рішення про віднесення до категорії проблемних (кількість банків)	33		26	
- рішення про віднесення до категорії неплатоспроможних (кількість банків)	28			9
- постанови про відкликання банківської ліцензії та ініціювання процедури ліквідації (кількість банків)	17			15
За фактами порушень валютного законодавства:				
- кількість постанов про притягнення порушників до відповідальності (більшість - за несвоєчасне подання, приховування або перекручення звітності про валютні операції)	920		206	
- сума, млн.грн.	3.6		3,3	
Перевірок у рамках діагностичних обстежень		21	41	22

Заходів впливу безвизного нагляду			158	
-----------------------------------	--	--	-----	--

Особливо жорсткими заходами впливу є визнання банку неплатоспроможним, а також відкликання банківської ліцензії та ліквідація банку:

Таблиця 2.4 Вид заходів впливу у 2016-2017рр. (згруповано автором за даними [16]), кількість банків

Вид заходу впливу	2016	2017
Визнання банку неплатоспроможним	21	9
через незадовільний фінансовий стан	9	
– за недостатність коштів для виконання зобов’язань перед кредиторами		1
унаслідок причин нефінансового характеру	12	
- порушення вимог фінансового моніторингу	3	
- непрозора структура власності	4	1
- самоліквідація	3	
- конфлікт інтересів у банку	1	
- неспроможність акціонерів збільшити статутний капітал/ або невиконання планів капіталізації/ недотримання мінімальних вимог до капіталу	1	4+3
Відкликання банківської ліцензії та ліквідація банку	...	11

До «банкопаду» жодного випадку ліквідації банку з причин нефінансового характеру не було. Але після 2014р. таких причин стало досить багато. Основними можна визначити: непрозора структура власності та порушення вимог фінансового моніторингу. У частині визначення власників банків НБУ за 2-3 роки пройшов шлях від позиції, що у 2/3 банків країни власники невідомі, до їх належної ідентифікації.

Паралельно проводилася робота із з ідентифікації банківських груп [1]. Окремі групи на добровільній основі визначили свою структуру та надали регуляторові відповідну звітність. Але окремі – були змушені це зробити. Як результат маємо дані (табл.2.5), що станом на кінець 2017р. в Україні є 28 банківських груп, до яких входить 32 банки із майже 80. Тобто 40% банків перебувають у складі груп.

Таблиця 2.5 Нагляд за банківськими групами в Україні

	2016	2017
Визнання, кількість груп	6 (Траст-Капітал; Райффайзен Банк Аваль; Альфа-Банк; Індустріалбанк; ПФБ; Укрбудінвестбанк)	11 (Авангард, Альянс, Асвіо, ІНГ, Комінвестбанк, Кристалбанк, Мотор-Банк, СІЧ, Таскомбанк, Український Капітал, Форвард)
Погодження змін у структурі власності	5	12
Припинення визнання	2	2
Розгляд повідомлень про наміри стати контролером	5	2
Кількість діючих банківських груп станом на кінець року	19	28

Протягом 2017 р. НБУ продовжував розробляти нові підходи до визначення учасників банківських груп та принципи їх ідентифікації, що базуються не тільки на власному досвіді НБУ, але й здійснюються за технічної допомоги Світового банку в рамках проведення самооцінки виконання Основних принципів ефективного банківського нагляду (Базельські).

А для покращення практики нагляду Нацбанком було створено Комітет з питань нагляду та регулювання діяльності банків, нагляду (оверсайту) платіжних систем. Це колегіальний орган, якому Правління НБУ делегувало окремі повноваження щодо здійснення банківського регулювання і нагляду, державного регулювання і нагляду у сфері фінансового моніторингу, нагляду (оверсайту) платіжних систем, валютного регулювання і контролю, поставивши задачі:

Таблиця 2.6 Задачі Комітету з питань нагляду та регулювання діяльності банків

забезпечення стабільності й надійності банк. системи, а також захист інтересів вкладників та ін. кредиторів банків
вирішення пріоритетних питань нагляду за банками, їх відокремленими підрозділами та філіями іноземних банків і діяльності банківського сектору економіки України
визначення тенденцій розвитку банківської системи, розроблення системних питань і за потреби надання відповідних пропозицій Правлінню НБУ
забезпечення координації роботи служби банківського нагляду
застосування заходів впливу/санкцій за порушення банк. законодавства, законодавства з питань фін. моніторингу, про платіжні системи та переказ коштів, нормативно-правових актів НБУ тощо
ужиття заходів щодо запобігання злочинності та правопорушенням у банківській системі
сприяння вдосконаленню законодавчого забезпечення здійснення банківського регулювання і нагляду,

державного регулювання та нагляду у сфері фінансового моніторингу, нагляду (оверсайту) платіжних систем, ініціювання нових і вдосконалення законів України та нормативно-правових актів НБУ

Тобто нагляд за банківськими групами розвивається у відповідності до вимог міжнародних документів.

Також новий банківський нагляд передбачає використання Системи комплексної оцінки ризиків (КОР), що має на меті отримання загальної оцінки ризиковості банку, за якою визначають режим нагляду за банком, і поєднує кількісні та якісні показники. Враховують прозорість структури власності, ступінь підтримки акціонерами капіталу банку, рівень життєздатності бізнес-моделі та інші показники. Застосування системи раннього реагування та системи КОР дає можливість не тільки визначати режим безвиїзного банківського нагляду, а й :

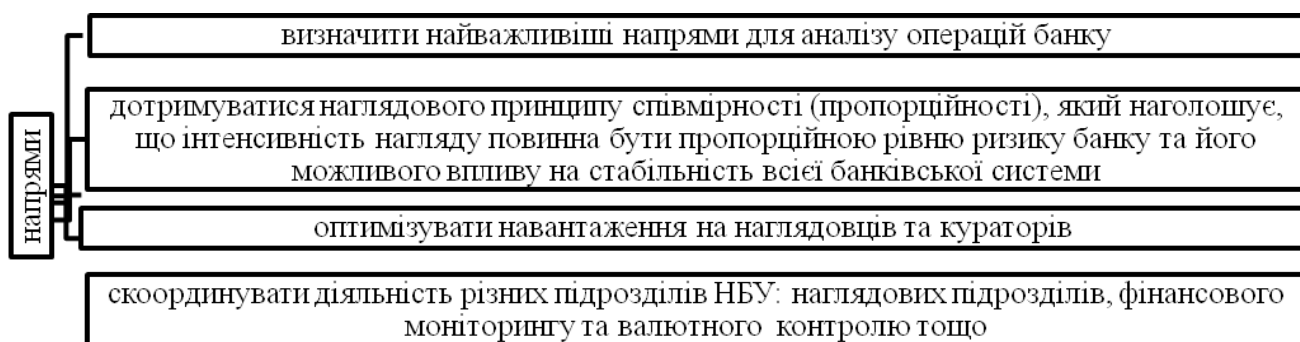

Рисунок 2.4 Напрями використання системи КОР

Також важливим напрямом діяльності нагляду є впровадження вимог до буферів капіталу, до ліквідності, для покриття ринкового ризику та ін. у зв'язку з прийняттям Базелю III.

А от ключові напрями перевірок та наглядових дій НБУ все ще залишаються в секреті. Тим паче, НБУ не оприлюднює перспективні заходи. Для порівняння проаналізуємо ситуацію в Європі. Так, ЄЦБ з 2015р. здійснює публікацію пріоритетів нагляду SSM. Так, у документі «ECB Banking Supervision: SSM Supervisory Priorities 2019» [56] визначені пріоритети нагляду на 2019 р. Основними факторами ризиків визначені: геополітичні невизначеності, наявність непогашених кредитів (NPL) та потенціал для нарощування кредитних ризиків в майбутньому, кіберзлочинність та збої інформаційних технологій, можливі

переоцінки на фінансових ринках, низька процентна ставка, реакція банків на нові та існуючі нормативні акти, економічні та податкові умови в євросоні, випадки неправомірних дій, події на ринках нерухомості, структурні проблеми бізнесу, небанківська конкуренція та навіть ризики, пов'язані з кліматом.

З урахуванням вищезгаданої ситуації Єдиний Наглядний Механізм (SSM) встановив наступні пріоритети на 2019 р.:

1. кредитний ризик;
2. управління ризиками;
3. діяльність, що включає декілька вимірів ризику.

Ці пріоритетні напрями, в основному, тривають з 2018 р, за винятком наглядової діяльності з метою визначення бізнес-моделей, оскільки основні заходи в цій галузі вже завершені. Бізнес-моделі будуть, як і раніше, контролюватися як частина повсякденного нагляду Joint Supervisory Teams (JSTs), наприклад, у контексті процесу перевірки та оцінки нагляду (SREP).

Кредитний ризик залишається важливим пріоритетом нагляду в 2019 році. Навіть за досягнутого значного зниження NPL, його нинішній сукупний рівень залишається підвищеним в порівнянні з міжнародними стандартами.

У сфері управління ризиками продовжуватимуться численні заходи, такі як оцінка процедури управління банками та ін. з особливою увагою до Цільового огляду внутрішніх моделей (TRIM), що використовуються для оцінки кредитного ризику середніх та великих корпорацій та установ та спеціалізованого кредитування.

Процеси оцінки внутрішнього капіталу та адекватності ліквідності (ІСААР та ІЛААР) є ключовими інструментами управління ризиками для кредитних установ, вони є основною частиною SREP і робота в цьому напрямі буде продовжуватися.

Також буде продовжена оцінка ІТ-систем та кібер-ризиків; будуть започатковані ряд інспекцій на місцях з цих питань. Крім того, значні установи продовжуватимуть повідомляти про серйозні інциденти, пов'язані з кібер-інцидентами.

Як і в 2017 р., буде проводитися щорічний наглядний стрес-тест в 2019 р. На цей раз для оцінки стійкості банків до потрясінь ліквідності.

Нагляд за діяльністю, що включає декілька вимірів ризику, буде включати питання: поточна підготовка до Brexit та робота, пов'язана з торгівельними ризиками та оцінками активів.

Ці та ін. види діяльності у сфері нагляду, що виконуються на постійній основі (наприклад, ті, що стосуються впровадження МСФЗ 9, моніторингу ризику або оцінки планів відновлення, ін.), повинні створити більш сильному нагляду.

Якщо проаналізувати ситуацію щодо України, то НБУ не розкриває свої плани на майбутнє у нагляді. Навряд, це можна розцінювати позитивно. Так само як і відсутність практики публікації інформації щодо санкцій до банків за порушення банківських норм та законів.

А от пріоритети поточної діяльності з нагляду можна прослідкувати за допомогою вивчення інструментарієм Text Mining змісту новин з питань нагляду на сайті центробанку. Ми провели такий аналіз за останні півроку (20.05.2018-20.11.2018), взявши дані НБУ та ЄЦБ.

Оскільки немає спеціальних алгоритмів та готових рішень для Text Mining у випадку текстів українською мовою, ми були вимушені використовувати сторінку сайту НБУ англійською.

Text Mining, тобто інтелектуальний аналіз тексту, передбачає, що для початкового етапу - лексичного аналізу - існує процес розбиття тексту на елементарні одиниці, які називають токенами. Це процес токенізації, і він дає можливість працювати зі словом як з окремою сутністю, при цьому знаючи його контекст і відкидаючи допоміжні частини, як-от закінчення чи суфікс. В якості ітогу маємо дуже схожі на визначення кореня слова. Спеціальний алгоритм для обробки слів має назву стемінг і був придуманий Мартіном Портером для англійської мови.

Реалізований алгоритм Text Mining в багатьох програмах. Нами були використані можливості програми STATISTICA 10 [34]. Опція «Добыча данных», «Добыча данных из текста».

Всі тексти новин за півроку ми ввели в якості вхідних даних. І в результаті отримано розрахункові значення важливості стемів (частин слів) для двох масивів новин: на сайті ЄЦБ (табл.Е.1) та на сайті НБУ (табл.Е.2).

Найбільші значення важливості/Importance мають для новин з питань нагляду такі стеми (табл.2.7):

Таблиця 2.7 Стеми на сайтах ЄЦБ та НБУ

Сайт ЄЦБ	Сайт НБУ
bank, risk, supervis, ecb, signific, assess, prioriti, area, continu, activ, ssm, model, profit, npls, etc.	bank, financi, nbu, loan, deposit, sector, will, risk, ukrain, capit, market, billion, hryvnia, rate, interest, regul, uah, increas, etc.
Банк, ризик, нагляд, ЄЦБ, значні, оцінка, пріоритет, область/сфера, продовження, діяльність, Єдиний наглядовий механізм, модель, прибуток, непрацюючі кредити, ін.	Банк, фінансовий, НБУ, кредити, депозити, сектор, ризик, українське, капітал, ринок, млрд., гривня, ставка, регулювання, підвищення, ін.

«Важливість» фактично є характеристикою частоти вживання слів у аналізованих новинах. Отже, для ЄЦБ новини відзначаються в тому числі такими відтінками, що свідчать про стабільність політики центробанку та єдність підходів: «продовження», «Єдиний наглядовий механізм». А для НБУ найбільш вживаними поняттями стали: «капітал», «депозити», «кредити», «гривня», «підвищення». Із зазначеного і можна мати уявлення про пріоритети діяльності центробанка.

Але для НБУ одразу за стемами, що вказані у табл. 2.3, йдуть наступні: court, law, state-own, implement, kateryna, rozhkova (суд, закон, К.Рожкова, ін.). Не може розглядатися як нормальна ситуація, коли центробанк фактично виступає як позивач або як відповідач у численних судових процесах. Це відзначається і на репутації самого регулятора, і на довірі ринків та населення до нього. Також мали місце факти відсторонення від посади за рішенням суду заст.Голови НБУ К.Рожкової навесні 2018р. А восени 2018р. Солом`янський райсуд зобов`язав Національне антикорупційне бюро відкрити карну справу по відношенню до

колишнього Голови НБУ В.Гонтаревої з-за процесу націоналізації «Приватбанку», де причиною стало порушення нею заборони для НБУ надання нових кредитів до повернення старих.

Отже, проведений інтелектуальний аналіз текстових даних дав можливість визначити наявні тенденції у нагляді.

ВИСНОВКИ

Відповідно до словника «Webster's New World Finance and Investment Dictionary» банківський нагляд визначається як діяльність з моніторингу фінансових результатів та операцій банків з метою забезпечення їх надійного та безпечного функціонування та дотримання правил та регуляцій. Банківський нагляд ведеться державними регуляторами та здійснюється з метою запобігання банкрутствам банків.

Нагляд існує у двох формах організації: виїзний, інспекційний (плановий та позаплановий) та дистанційний (або камеральний).

Також існують різні системи для оцінки надійності банку з точки зору нагляду. Найбільш вживаними є: рейтингова система CAMELS (поширена у США та донедавна в Україні), європейська SREP, ін.

Метою процесу наглядових перевірок та оцінки /SREP є сприяння стійкості банківської системи як передумови для сталого та надійного фінансування економіки. SREP передбачає комплексну оцінку стратегій, процесів та ризиків банків, а також являє собою погляд у перспективу, щоб визначити, скільки капіталу кожний банк потребуватиме для покриття своїх ризиків.

Ризик-орієнтований підхід з'явився не так давно. І його застосування активно поширилося на наглядову та контрольно-ревізійну діяльність в різних країнах. Підхід став застосовуватися і в медицині, і в банківській справі, і в охороні праці, і ще в дуже багатьох сферах діяльності людини. Щодо банківської справи, то його складовими є ризик-орієнтований менеджмент, ризик-орієнтований аудит (внутрішній та зовнішній), ризик-орієнтований внутрішній контроль, ризик-орієнтований нагляд, ризик-орієнтований підхід до організації самих операцій.

Всі ці складові вимагають так званого ризик-орієнтованого мислення, що повинно проявлятися на всіх стадіях PDCA (Plan-Do-Check-Act). Відповідно до PDCA, або циклу Демінга-Шухарта, організація процесу управління відповідає

таким стадіям: Планування (проектування) – Реалізація (робота) - Контроль (Аналіз) – Коригування (регулювання).

Фактично розподіл матеріальних, людських ресурсів для ризик-орієнтованого нагляду здійснюється пропорційно ризику. За цим же принципом визначаються і стратегії нагляду за окремими банками. У рамках нового нагляду періодичність, глибина та інтенсивність нагляду за банками залежатимуть від ступеня системної важливості банків, рівня їх ризиків та можливого впливу на стабільність усєї банківської системи.

В кваліфікаційній роботі проаналізовані основні шляхи розвитку нагляду за останні роки. Історія розвитку ризик-орієнтованого нагляду в Україні є динамічною. Сучасними трендами є намагання наблизитися до прийнятих в Європейському просторі підходів, в тому числі в площині консолідованого нагляду.

ЄЦБ для висвітлення своїх кроків у наглядовій діяльності розміщує багато інформації на своєму сайті, в тому числі щодо даних наглядової статистики, щодо рекомендаційних листів банкам, щодо керівництв з інспектування, щодо оцінки ризиків, багато ін. Керівництво ЄЦБ відзначає, що банки стали більш безпечними та прозорішими протягом останніх 10 років. Все це в тому числі завдяки роботі Єдиного Наглядового механізму - The Single Supervisory Mechanism (SSM), що був створений у 2013р. Він запровадив велику роботу з проблемними кредитами, аналіз внутрішніх моделей, стрес-тестування, впроваджений підхід SREP як високий стандарт нагляду в зоні євро.

Окремо європейським регулятором на сайті вказуються пріоритети нагляду. На даний час це: непрацюючі кредити та оцінка ризику (тобто чи окремі банки адекватно управляють ризикованістю своїх позик. Це є частиною процесу SREP). Багато уваги в нагляді приділяється аналізу внутрішніх моделей. Їх поглиблені оцінки, зокрема, враховують управління ризиками та якість управління. Вони здійснюються ЄЦБ у співпраці з національними компетентними органами. Вивчення внутрішніх моделей оцінює, чи відповідає банк вимогам щодо використання цих моделей. Започаткованим у останні місяці є процес TRIM,

Targeted Review of Internal Models. Цілеспрямований огляд внутрішніх моделей, або TRIM, - це проект, який оцінює, чи внутрішні моделі, які в даний час використовуються банками, відповідають нормативним вимогам та чи є їх результати надійними та порівнянними. Банки можуть використовувати внутрішні моделі для визначення своїх власних вимог стосовно першого рівня, тобто мінімальної суми капіталу, який вони повинні мати за законом. Однією з основних цілей TRIM є зменшення необґрунтованої варіативності, коли банки використовують внутрішні моделі для розрахунку своїх активів, зважених на ризик. TRIM також прагне забезпечити послідовну практику нагляду.

Використання в діяльності ризик-орієнтованого підходу також проглядається і в формі розкриття інформації. Так, ЄЦБ розділяє всі системні інститути, що є в його сфері нагляду, на два види: Banks with low risk (банки з низьким ризиком) and Banks with medium, high risk and non-rated (банки з середнім, високим ризиком та без рейтингу). По факту, банків першого та другого видів приблизно порівну. Станом на кінець II кв. 2018р. із 109 системних банків 53 – з низьким ризиком (BLR), 56 – інших (BMHR). Але показники діяльності цих двох видів банків суттєво відрізняються. Так станом на кінець II кв. 2018р.:

- кращими для BLR є ключові показники ефективності;
- у структурі активів для BLR частка кредитів є більшою 65,4% проти 60,5% для BMHR. При цьому у BLR більше кредитів домогосподарствам, державі, кредитним інститутам, але менше – нефінансовим корпораціям;
- структура зобов'язань має значну національну специфіку. Депозити в усіх країнах ЄС складають основну масу пасивів. Однак, на Кіпрі – 88,7%, в Греції – 80,9%, а мінімально у Німеччині – 55,9%. Боргові цінні папери займають значну частку пасивів у Бельгії (22,6%), Німеччині (19,7%); а мінімальну – на Кіпрі (0,9%), в Греції (2,1%);
- структура капіталу та його частка в пасивах також характеризується значними відмінностями: Резерви є від'ємними та значними у Греції (-12,0%), на Кіпрі (-3,0%). Цей факт зменшує результат від значного сплаченого капіталу. Він

має великі показники в країнах з найбільшими проблемами в банківських системах: Греції (22,2%), на Кіпрі (10,6%);

- критерієм якості кредитів є частка NPL. В Греції – 44,8%, на Кіпрі – 29,2%, в Португалії – 15,3%. А от Німеччина (1,7%), Люксембург (0,6%) мають найкращі портфелі. Якщо ж зважати на розмір банків (табл.Д.12), то найкращі за якістю портфелі кредитів у G-SIBs (3,2%) і зі зменшенням розміру банків якість має тенденцію до погіршення (для банків з активами до 30 млрд.євро NPL складає 10,3%. Логічно, що у банках BLR частка непрацюючих кредитів є помітно меншою: 2,9% проти 7,6% для VMHR.

Отже, поділ банків на банки низького ризику (BLR) та підвищеного (VMHR), що використовується у наглядовій статистиці ЄЦБ, дає багато корисної інформації для процесу нагляду, в тому числі SREP.

ЄЦБ з 2015р. здійснює публікацію пріоритетів нагляду SSM. Основними факторами ризиків визначені: геополітичні невизначеності, наявність непогашених кредитів (NPL) та потенціал для нарощування кредитних ризиків в майбутньому, кіберзлочинність та збої інформаційних технологій, ін.

Якщо проаналізувати ситуацію щодо України, то НБУ не розкриває свої плани на майбутнє у нагляді. Навряд, це можна розцінювати позитивно. Так само як і відсутність практики публікації інформації щодо санкцій до банків за порушення банківських норм та законів.

А от пріоритети поточної діяльності з нагляду можна прослідкувати за допомогою вивчення інструментарієм Text Mining змісту новин з питань нагляду на сайті центробанку. Нами проведено такий аналіз за останні півроку (20.05.2018-20.11.2018) за даними НБУ та ЄЦБ.

Оскільки немає спеціальних алгоритмів та готових рішень для Text Mining у випадку текстів українською мовою, ми були вимушені використовувати сторінку сайту НБУ англійською.

Нами були використані можливості програми STATISTICA 10. В результаті отримано розрахункові значення важливості стемів (частин слів) для двох масивів новин: на сайті ЄЦБ та на сайті НБУ.

Найбільші значення важливості/Importance мають для новин з питань нагляду мають різні теми на різних сайтах центробанків.

«Важливість» фактично є характеристикою частоти вживання слів у аналізованих новинах. Отже, для ЄЦБ новини відзначаються в тому числі такими відтінками, що свідчать про стабільність політики центробанку та єдність підходів: «продовження», «Єдиний наглядовий механізм». А для НБУ найбільш вживаними поняттями стали: «капітал», «депозити», «кредити», «гривня», «підвищення». Із зазначеного і можна мати уявлення про пріоритети діяльності центробанка.

Але для НБУ одразу за 10 найбільш вживаними темами йдуть наступні: court, law, state-own, implement, kateryna, rozhkova (суд, закон, К.Рожкова, ін.). Не може розглядатися як нормальна ситуація, коли центробанк фактично виступає як позивач або як відповідач у численних судових процесах. Це відзначається і на репутації самого регулятора, і на довірі ринків та населення до нього.

Отже, проведений інтелектуальний аналіз текстових даних дав можливість визначити наявні тенденції у надгляді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Банківські групи. Веб-сайт НБУ. [Електронний ресурс] – https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=81452&cat_id=57513
2. Веб-сайт Національного банку Казахстану. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nationalbank.kz/?docid=3329&switch=russian>
3. Веб-сайт Національного банку Молдови. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bnm.md/ru/m/search>
4. Веб-сайт Центрального банку Російської Федерації. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cbr.ru/>.
5. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні, затв. Постановою Правління НБУ від 28.08.2001 № 368 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01/print>.
6. Інструкція про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України, затв. Постановою Правління НБУ від 24.10.2011 № 373 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1288-11>
7. Інтернет-сторінка Національного рейтингового агентства [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.rurik.com.ua/>
8. Касаткіна Т., Плахота А. Аналіз бізнес-моделей банків у рамках Supervisory review and evaluation process (SREP). Семінар 18.05.2018, НБУ // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=69900832>.
9. Комплексна Програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року, затв. Постановою Правління НБУ Програма від 18.06.2015 № 391 (у редакції рішення Правління НБУ від 16.01.2017 № 28) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=43352266>
10. Концепція консолідованого нагляду за діяльністю учасників

небанківських фінансових груп [Електронний ресурс] : Рішення НКЦПФР від 07.06.2012 №795. – Режим доступу <http://www.ssmc.gov.ua/activities/monitoring>.

11. Мегарегулятор: за и против [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://bankir.ru/novosti/20050825/megaregulyator-za-i-protiv-1143420/>.

12. Методичні вказівки з інспектування банків “Система оцінки ризиків” [Електронний ресурс] / Схвалено Постановою Правління НБУ від 15.03.2004 № 104. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=36986>.

13. Методичні рекомендації щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України [Електронний ресурс] / Схвалено Постановою Правління НБУ від 02.08.2004 N 361. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0361500-04>.

14. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442.

15. Огляд банківського сектору [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=37591358

16. Офіційне Інтернет-представництво Національного банку України [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/>.

17. Положення про застосування Національним банком України заходів впливу за порушення банківського законодавства [Електронний ресурс] : Постанова Правління НБУ від 17.08.2012 № 346. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1590-12>.

18. Положення про здійснення оцінки стійкості банків і банківської системи України [Електронний ресурс] : Постанова Правління НБУ від 22.12.2017 № 141. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0141500-17>.

19. Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах [Електронний ресурс] : Постанова Правління НБУ

від 11.06.2018 № 64. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18>.

20. Положення про організацію та проведення інспекційних перевірок [Електронний ресурс] : Постанова Правління НБУ від 17.07.2001 № 276 (у редакції постанови Правління Національного банку України 28.12.2017 № 145). - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-01>.

21. Положення про порядок визначення рейтингових оцінок за рейтинговою системою CAMELS [Електронний ресурс] : Постанова Правління НБУ 08.05.2002 N 171. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0171500-02>.

22. Положення про порядок ідентифікації та визнання банківських груп, [Електронний ресурс] : Постанова Правління НБУ від 09.04.2012 № 134. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0708-12/>.

23. Положення про порядок нагляду на консолідованій основі за небанківськими фінансовими групами, переважна діяльність у яких здійснюється фінансовими установами, нагляд за якими здійснює Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг: [Електронний ресурс] : Розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 12.11.2015 № 2724. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1511-15#n15>.

24. Положення про порядок регулювання діяльності банківських груп [Електронний ресурс] : Постанова Правління НБУ від 20.06.2012 № 254. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1178-12>.

25. Правила організації статистичної звітності, що подається до Національного банку України [Електронний ресурс] : Постанова Правління НБУ від 01.03.2016 № 129. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0129500-16>.

26. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс] : Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14/print>.

27. Про внесення змін до деяких законів України щодо нагляду на консолідованій основі [Електронний ресурс] : Закон України від 19.05.2011 № 3394-VI. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3394-17>.

28. Про Національний банк України [Електронний ресурс] : Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.

29. Про схвалення процедур інспектування [Електронний ресурс] : Рішення Правління Національного банку України від 01 листопада 2016 року № 393-рш - Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=40919978.

30. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг [Електронний ресурс] : Закон від 12.07.2001 № 2664-III. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>

31. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо консолідації функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг. – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56124

32. Рейтингова агенція «Експерт-рейтинг» Методологія. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.expert-rating.com/rus/metodologiya/>

33. Стратегічний план діяльності Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, як головного розпорядника бюджетних коштів на 2018 – 2020 роки, затв. розпорядженням Нацкомфінпослуг від 27.07.2017 № 3292 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://document.ua/pro-zatverdzhennja-strategichnogo-planu-dijalnosti-nacionaln-doc335511.html>

34. Электронный учебник по STATISTICA // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://statsoft.ru/home/textbook/default.htm>.

35. Ayadi, R., E. Arbak and W.P. de Groen (2011), Business Models in European Banking: A pre-and post-crisis screening, Centre for European Policy Studies (CEPS), Brussels [Electronic resource]. - Mode of access: <http://rymayadi.com/wp-content/uploads/2014/11/Business-Models-in-European-Banking.pdf>

36. Ayadi R., De Groen W. P., Sassi I., Mathlouthi W., Rey H., Aubry O. (2015). Banking Business Models Monitor 2015. [Electronic resource]. Mode of access: <http://institutcoop.hec.ca/wp-content/uploads/2017/10/Banking-Business-Models-Monitor-Europe-2014.pdf>
37. Baldwin B. Consolidated Supervision: Managing the Risks in a Diversified Financial Services Industry June 2001. [Electronic resource]. — Mode of access: <https://slideplayer.com/slide/6932114/>
38. Banking Business Models Monitor 2015 EUROPE, [Electronic resource]. — Mode of access: <http://institutcoop.hec.ca/wp-content/uploads/2017/10/Banking-Business-Models-Monitor-Europe-2015.pdf>
39. Basel III monitoring exercise [Electronic resource]. — Mode of access: <http://www.eba.europa.eu/risk-analysis-and-data/quantitative-impact-study/basel-iii-monitoring-exercise>
40. Basel III: international regulatory framework for banks [Electronic resource]. — Mode of access: <https://www.bis.org/bcbs/basel3.htm?m=3|14|572>
41. Basel Committee on Banking Supervision. International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.bis.org/publ/bcbs128.pdf>.
42. Central Banking Journal [Electronic resource]. — Mode of access: <https://www.centralbanking.com/source/central-banking-journal>
43. Consolidated supervision framework : Bank Supervision Department May 2013. [Electronic resource]. — Mode of access: [http://www.centralbank.org.bb/WEBCBB.nsf/vwPublications/299B4C0A60C8C76604257B80007A33E0/\\$FILE/Consolidated%20Supervision%20Framework.pdf](http://www.centralbank.org.bb/WEBCBB.nsf/vwPublications/299B4C0A60C8C76604257B80007A33E0/$FILE/Consolidated%20Supervision%20Framework.pdf).
44. Consolidated supervision guideline 03 december 2012 [Electronic resource]. — Mode of access: [http://www.centralbank.org.bb/WEBCBB.nsf/vwPublications/5FEB0E4AB4A0051504257AE70054C30D/\\$FILE/Consolidated%20Supervision%20Guideline%20-%20Final.pdf](http://www.centralbank.org.bb/WEBCBB.nsf/vwPublications/5FEB0E4AB4A0051504257AE70054C30D/$FILE/Consolidated%20Supervision%20Guideline%20-%20Final.pdf)
45. Consolidation of banks balance sheets: aggregation of risk-bearing assets as a

method of supervising bank solvency //Bank for International Settlements [Electronic resource]. — 1978. — Mode of access : <http://www.bis.org/publ/bcbs00b.pdf?noframes=1/>

46. Council Directive 92/30/EEC of 6 April 1992 on the supervision of credit institutions on a consolidated basis - Official Journal L 110 , 28/04/1992 P. 0052 – 0058

47. Consultative Document Core Principles for Effective Banking Supervision Issued for comment by 20 March 2012 December 2011 Basel Committee on Banking Supervision <http://www.bis.org/publ/bcbs213.pdf>

48. Directive 2000/12/EC of Council Directive 48350/EEC of 13 June 1983 on the supervision of credit institutions on a consolidated basis - Official Journal L 193, 18/07/1983 P. 0018 – 0020

49. Farnè M., Vouldis A. (2017). Business models of the banks in the euro area. European Central Bank, Working Paper Series No 2070 / May 2017, 1-47. <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecb.wp2070.en.pdf?ee58f8028aa3d7b55dd977292218b268>

50. General framework [Electronic resource]. — Mode of access : <https://www.bankingsupervision.europa.eu/legalframework/ecblegal/framework/html/index.en.html>

51. Guidelines on common procedures and methodologies for the supervisory review and evaluation process (SREP) // [https://www.eba.europa.eu/documents/10180/935249/EBA-GL-2014-13+\(Guidelines+on+SREP+methodologies+and+processes\).pdf](https://www.eba.europa.eu/documents/10180/935249/EBA-GL-2014-13+(Guidelines+on+SREP+methodologies+and+processes).pdf)

52. Directive 2002/87/EC of the European Parliament and of the Council of 16 December 2002 on the supplementary supervision of credit institutions, insurance undertakings and investment firms in a financial conglomerate and amending Council Directives 73/239/EEC, 79/267/EEC, 92/49/EEC, 92/96/EEC, 93/6/EEC and 93/22/EEC, and Directives 98/78/EC and 2000/12/EC of the European Parliament and of the Council [Electronic resource]. — Mode of access : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex:32002L0087>

53. Directive 2006/48/EC of the European Parliament and of the Council of 14

June 2006 relating to the taking up and pursuit of the business of credit institutions (recast) (Text with EEA relevance) – Official Journal of the European Union L 177/1, 30.6.2006

54. Directive 2006/49/EC of the European Parliament and of the Council of 14 June 2006 on the capital adequacy of investment firms and credit institutions (recast) – Official Journal of the European Union L 177/201, 30.6.2006

55. European Central Bank [Electronic resource]. — Mode of access : <https://www.ecb.europa.eu/>.

56. ECB Banking Supervision: SSM Supervisory Priorities 2019 [Electronic resource]. — Mode of access : <https://www.bankingsupervision.europa.eu/banking/priorities/html/index.en.html>

57. Final Report: Guidelines on the revised common procedures and methodologies for the supervisory review and evaluation process (SREP) and supervisory stress testing. EBA/GL/2018/03, 19 July 2018, 1–169. <https://www.eba.europa.eu/documents/10180/2282666/Revised+Guidelines+on+SREP+%28EBA-GL-2018-03%29.pdf>

58. Financial Soundness Indicators [Electronic resource]. — Mode of access: <http://fsi.imf.org>

59. Guide to banking supervision European Central Bank, 2014 [Electronic resource]. — Mode of access: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssmguidebankingsupervision201411.en.pdf>.

60. Guidelines on common procedures and methodologies for the supervisory review and evaluation process (SREP). EBA/GL/2014/13, 19 December 2014, 1–218. [Electronic resource]. — Mode of access: [https://www.eba.europa.eu/documents/10180/935249/EBA-GL-2014-13+\(Guidelines+on+SREP+methodologies+and+processes\).pdf](https://www.eba.europa.eu/documents/10180/935249/EBA-GL-2014-13+(Guidelines+on+SREP+methodologies+and+processes).pdf)

61. Guide for the Targeted Review of Internal Models (TRIM) [Electronic resource]. ECB, Banking Supervision, 2017. — Mode of access: https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/trim_guide.en.pdf

62. Latest and upcoming releases from the Bank of England [Electronic resource].
 — Mode of access:
<https://www.bankofengland.co.uk/news?NewsTypes=65d34b0d42784c6bb1dd302c1ed63653&InfiniteScrolling=False&Direction=Latest>.

63. Prudential requirements. [Electronic resource]. - Mode of access:
https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/financial-supervision-and-risk-management/managing-risks-banks-and-financial-institutions/prudential-requirements_en

64. Rashkovan V., Pokidin D. (2016). Ukrainian Banks' Business Models Clustering: Application Of Kohonen Neural Networks. Visnyk of the National Bank of Ukraine, 2016, No. 238, pp. 13-38. [Electronic resource]. — Mode of access
<https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=41706633>

65. Roengpitya R., Tarashev N., Tsatsaronis Kostas (2014). Bank business models, BIS Quarterly Review, December 2014. [Electronic resource]. — Mode of access
https://www.bis.org/publ/qtrpdf/r_qt1412g.pdf

66. SSM SREP Methodology Booklet, 1–36. ECB (2015). [Electronic resource].
 — Mode of access:
https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm_srep_methodology_booklet.en.pdf?6b%20dbd6a1833a3ff833921460ac1bd391

67. Supervision Manuals. [Electronic resource]. The Federal Reserve System. —
 Mode of access: <http://www.federalreserve.gov/boarddocs/supmanual/>

68. The Bank of England [Electronic resource]. — Mode of access:
<https://www.bankofengland.co.uk/>

69. The National Bank of Georgia [Electronic resource]. — Mode of access:
<https://www.nbg.gov.ge/index.php?m=2&lng=eng>

70. The National Bank of the Republic of Belarus [Electronic resource]. — Mode of access: <https://www.nbrb.by/>

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Рисунок А. 1 – Модель 5-C

ДОДАТОК Б

Рисунок Б.1 Оцінка бізнес-моделі (BMA) в рамках SREP

3.1 Визначення оцінки (score) життєздатності та стійкості бізнес - моделі.

		Бальна оцінка життєздатності та стійкості бізнес моделі за якісними показниками, ПЯ			
		1	2	3	4
Бальна оцінка життєздатності та стійкості бізнес моделі за кількісними показниками, ПК	1	1	1-2	2-3	3-4
	2	1-2	2	2-3	3-4
	3	2-3	2-3	3	3-4
	4	3-4	3-4	3-4	4

Використання вищенаведеної матриці задає діапазон оцінки бізнес-моделі банку з урахуванням наведених граничних значень діапазону балів. Отримання комбінації, виділеної кольором свідчить про недостатнє врахування кількісних або якісних показників та вказує на необхідність детального аналізу з метою виявлення причин отриманої комбінації.

Визначення комплексної оцінки бізнес - моделі банків :

3.2

Додаткові фактори впливу на оцінку бізнес-моделі - і додаткові експертні коригування, зроблені на основі професійного судження.

Після урахування додаткових факторів впливу фінальна оцінка може приймати граничні значення діапазону, визначеного матрицею, або погіршуватися на "1" у разі співпадіння кількісної та якісної оцінки.

Рисунок Б.2 Методика визначення оцінки бізнес-моделі банку

ДОДАТОК В

Таблиця В.1 Перелік банків, які перебувають у стадії реорганізації, банків, що визнані неплатоспроможними та до яких ФГВФО введено тимчасову адміністрацію, банків у стадії ліквідації [16]

Назва банку	Дата прийняття рішення НБУ про визнання банку неплатоспроможним	Дата рішення виконавчої дирекції ФГВФО про запровадження ТА	Дата рішення НБУ про ліквідацію	Примітки
2014 рік				
ПАТ КБ "Даніель"	16.01.2014	16.01.2014	15.04.2014	
ПАТ "Реал Банк"	28.02.2014	28.02.2014	21.05.2014	
ПАТ "Брокбізнесбанк"	28.02.2014	28.02.2014	10.06.2014	
ПАТ "Банк Форум"	13.03.2014	14.03.2014	13.06.2014	
ПАТ "Меркурій"	13.03.2014	14.03.2014	10.06.2014	
ПАТ КБ "Інтербанк"	23.04.2014	24.04.2014	22.07.2014	
ПАТ КБ "Промекономбанк"	21.05.2014	21.05.2014	05.09.2014	
ПАТ КБ "Південкомбанк"	23.05.2014	26.05.2014	24.09.2014	
ПАТ "Західінкомбанк"	28.05.2014	28.05.2014	22.07.2014	
ПАТ "Автокразбанк"	30.05.2014	30.05.2014	28.08.2014	
ПАТ "Старокиївський Банк"	17.06.2014	17.06.2014	11.09.2014	
ПАТ "Фінростбанк"	15.07.2014	15.07.2014	16.10.2014	
ПАТ "Єврогазбанк"	16.07.2014	16.07.2014	17.11.2014	
ПАТ "Банк Золоті Ворота"	31.07.2014	01.08.2014	04.12.2014	
ПАТ КБ "Український фінансовий світ"	14.08.2014	14.08.2014	10.11.2014	
ПАТ "Терра Банк"	21.08.2014	21.08.2014	23.12.2014	
ПАТ "Актив-Банк"	02.09.2014	02.09.2014	23.12.2014	
ПАТ "Актабанк"	16.09.2014	16.09.2014	15.01.2015	
ПАТ "Грін Банк"	24.09.2014	25.09.2014	22.01.2015	
ПАТ КБ "Експобанк"	24.09.2014	25.09.2014	22.01.2015	
ПАТ "Банк "Демарк"	25.09.2014	26.09.2014	30.01.2015	
ПАТ АК "Порто-Франко"	26.09.2014	26.09.2014	30.01.2015	
ПАТ "Прайм-Банк"	02.10.2014	02.10.2014	13.01.2015	
ПАТ КБ "Аксіома"	09.10.2014	09.10.2014	30.01.2015	
ПАТ "Інтеркредитбанк"	09.10.2014	09.10.2014	16.01.2015	
ПАТ "Меліор Банк"	09.10.2014	09.10.2014	10.02.2015	
ПАТ "Міський комерційний банк"	20.11.2014	20.11.2014	19.03.2015	
ПАТ "ВіЕйБі Банк"	20.11.2014	20.11.2014	19.03.2015	
ПАТ "БГ Банк"	27.11.2014	27.11.2014	26.02.2015	
ПАТ "Легбанк"	27.11.2014	27.11.2014	26.02.2015	
ПАТ "ВБР"	27.11.2014	27.11.2014	21.12.2015	
ПАТ "Камбіо"	04.12.2014	04.12.2014	27.02.2015	
ПАТ "Український бізнес банк"	25.12.2014	25.12.2014	23.04.2015	
2015 рік				
ПАТ "Банк Професійного фінансування"	19.01.2015	19.01.2015	15.04.2015	
ПАТ "Імексбанк"	26.01.2015	26.01.2015	21.05.2015	
ПАТ "КБ "Надра"	05.02.2015	05.02.2015	04.06.2015	
ПАТ "Енергобанк"	12.02.2015	12.02.2015	11.06.2015	
ПАТ "Златобанк"	13.02.2015	13.02.2015	12.05.2015	
ПАТ "КБ "Стандарт"	19.02.2015	19.02.2015	18.06.2015	

Продовження табл.В.1

Назва банку	Дата прийняття рішення НБУ про визнання банку неплатоспроможним	Дата рішення виконавчої дирекції ФГВФО про запровадження ТА	Дата рішення НБУ про ліквідацію	Примітки
ПАТ "АБ "Київ"	24.02.2015	24.02.2015	24.06.2015	
ПАТ "Дельта Банк"	02.03.2015	02.03.2015	02.10.2015	
ПАТ "Кредитпромбанк"	02.03.2015	02.03.2015	02.06.2015	
ПАТ "Омега Банк"	02.03.2015	02.03.2015	06.07.2015	
ПАТ "Астра Банк"	19.03.2015	20.03.2015		16.07.2015 Фондом підписано договір купівлі-продажу 100% акцій ПАТ "АСТРА БАНК". Покупець - AGRO HOLDINGS (UKRAINE) LIMITED - є дочірньою компанією інвест фонду, керованого NCH Capital (США). Рішення виконавчої дирекції Фонду від 17.07.2015 № 139 про припинення тимчасової адміністрації в ПАТ "АСТРА БАНК". Рішення від 14.08.2015 №194/15 про припинення повноважень куратора Фонду у ПАТ "АСТРА БАНК"
ПАТ "Банк "Київська Русь"	19.03.2015	19.03.2015	16.07.2015	
ПАТ "Укргазпромбанк"	07.04.2015	07.04.2015	14.09.2015	
ПАТ "Укркомунбанк"	12.05.2015	12.05.2015	14.09.2015	
ПАТ "Український професійний банк"	28.05.2015	28.05.2015	28.08.2015	
ПАТ "Банк "Національний кредит"	05.06.2015	05.06.2015	28.08.2015	
ПАТ КБ "Фінансова ініціатива"	23.06.2015	23.06.2015		Ухвалою Господарського суду міста Києва від 15.10.2015 у справі №910/26664/15 (Суддя ГоловатюкЛ. Д.) за позовом PerustaConstructions LTD членам виконавчої дирекції Фонду заборонено вносити пропозицію до НБУ та приймати рішення про ліквідацію ПАТ "КБ "Фінансова ініціатива".
ПАТ "РАДИКАЛ БАНК"	09.07.2015	09.07.2015	09.11.2015	
ПАТ АБ "СТОЛИЧНИЙ"	09.07.2015	09.07.2015	17.09.2015	
ПАТ "КБ "КАПІТАЛ"	20.07.2015	20.07.2015	29.10.2015	
ПАТ Банк "Морський"			02.09.2015	
ПАТ "ЧБРР"			02.09.2015	Постанова Правління НБУ від 06.05.2014 № 260 про відкликання та анулювання банківських ліцензій та генеральних ліцензій на здійснення валютних операцій окремих банків і закриття банками відокремл. підрозділів, що розташовані на території АР Крим і м. Севастополя
ПАТ "СП Банк"			09.09.2015	

ПАТ "Інтеграл-банк"	15.09.2015	16.09.2015	25.11.2015
---------------------	------------	------------	------------

Продовження табл.В.1

Назва банку	Дата прийняття рішення НБУ про визнання банку неплатоспроможним	Дата рішення виконавчої дирекції ФГВФО про запровадження ТА	Дата рішення НБУ про ліквідацію	Примітки
АТ "БАНК ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ"	17.09.2015	17.09.2015	17.12.2015	
ПАТ "Національні інвестиції"	17.09.2015	17.09.2015	01.12.2015	
ПАТ "ЮНІОН СТАНДАРД БАНК"	02.10.2015	02.10.2015	24.12.2015	
ПАТ Банк "Контракт"	06.10.2015	06.10.2015	10.12.2015	
ПАТ "БАНК ВЕЛЕС"			10.12.2015	
ПАТ "УНІКОМБАНК"	15.10.2015	15.10.2015	03.12.2015	
ПАТ "БАНК СОФІЙСЬКИЙ"	22.12.2015	22.12.2015	22.04.2016	
ПАТ "УКРІНБАНК"	24.12.2015	24.12.2015	22.03.2016	
2016 рік				
ПАТ "АВАНТ-БАНК"	29.01.2016	29.01.2016	25.02.2016	
ПАТ КБ "ТК КРЕДИТ"	09.02.2016	09.02.2016	07.04.2016	
ПАТ "КБ "ПРЕМІУМ"			10.02.2016	
ПАТ "РОДОВІД БАНК"	25.02.2016	25.02.2016	<u>19.12.2017</u>	
ПАТ "КБ "СОЮЗ"			28.04.16	28.04.2016 - повторне ухвалення рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію ПАТ КБ "Союз". Вперше НБУ прийняв відповідне рішення 15.03.2016 Натомість 28.03.2016 Окружний адміністративний суд м.Києва визнав протиправною та скасував постанову щодо відкликання банківської ліцензії та ліквідації ПАТ КБ "Союз". 26.04.2016 Київський апеляційний адміністративний суд залишив без задоволення скарги НБУ та ФГВФО. Таким чином, рішення Окружного адміністративного суду м.Києва вступило в силу. НБУ виконав рішення суду.
ПАТ "БАНК ПЕТРОКОММЕРЦ-УКРАЇНА"	17.03.2016	17.03.2016	21.04.2016	
ПАТ КБ "Хрещатик"	05.04.2016	05.04.2016	02.06.2016	
ПАТ "БАНК "ЮНІСОН"	28.04.2016	28.04.2016	18.06.2018	
ПУАТ "Фідобанк"	20.05.2016	20.05.2016	18.07.2016	
ПАТ "Банк Михайлівський"	23.05.2016	23.05.2016	12.07.2016	
ПАТ "Смартбанк"	24.05.2016	24.05.2016	21.07.2016	
ПАТ "Інвестиційно-Трастовий Банк"			31.05.2016	
ПАТ "Фінанс Банк"			31.05.2016	
ПАТ "Класикбанк"	14.06.2016	14.06.2016	11.08.2016	
ПАТ "Євробанк"	17.06.2016	17.06.2016	16.08.2016	
ПАТ "Держзембанк"	26.07.2016	26.07.2016	27.09.2016	
ПАТ "КСГ Банк"			30.08.2016	
ПАТ "АРТЕМ БАНК"	15.11.2016	16.11.2016	<u>15.12.2016</u>	
ПАТ "Фінексбанк"			<u>18.11.2016</u>	
ПАТ "Банк Траст"	06.12.2016	06.12.2016	29.12.2016	
ПАТ "КБ "Інвестбанк"	15.12.2016	15.12.2016	11.01.2017	

Продовження табл.В.1

Назва банку	Дата прийняття рішення НБУ про визнання банку неплатоспроможним	Дата рішення виконавчої дирекції ФГВФО про запровадження ТА	Дата рішення НБУ про ліквідацію	Примітки
2017 рік				
ПАТ "Платинум Банк"	10.01.2017	11.01.2017	<u>23.02.2017</u>	
ПАТ "Банк Народний капітал"	19.01.2017	19.01.2017	07.03.2017	
ПАТ "Фортуна-банк"	26.01.2017	27.01.2017	<u>21.02.2017</u>	
ПАТ "ВЕКТОР БАНК"	02.03.2017	02.03.2017	21.03.2017	
ПАТ "ФІНБАНК"	07.04.2017	09.04.2017	<u>27.04.2017</u>	
ПАТ "Діамантбанк"	24.04.2017	24.04.2017	<u>23.06.2017</u>	
АКБ "НОВИЙ"	13.07.2017	13.07.2017	31.08.2017	
ПАТ "КБ "Гефест"	01.08.2017	01.08.2017	29.09.2017	
ПАТ "Банк Богуслав"	06.11.2017	06.11.2017	30.11.2017	

Таблиця В.2 Критерії віднесення банку до проблемного та неплатоспроможного

<p>НБУ зобов'язаний прийняти рішення про віднесення банку до категорії проблемних за умови його відповідності хоча б одному з таких критеріїв [26]:</p>	<p>НБУ зобов'язаний прийняти рішення про віднесення банку до категорії неплатоспроможних у разі [26]:</p>
<p>1) банк протягом звітного місяця допустив зменшення на 5% і більше: щоденного розміру регулятивного капіталу нижче ВНПА НБУ мінімального розміру регулятивного капіталу - п'ять і більше разів та/або значення нормативу достатності (адекватності) регулятивного капіталу нижче ВНПА НБУ нормативного значення цього нормативу - два і більше разів;</p> <p>2) банк не виконав вимогу вкладника або іншого кредитора, строк якої настав 5 і більше роб. днів тому, та/або встановлено факти невідображення в бухгалтерському обліку документів клієнтів банку, що не виконані банком у встановлений законодавством України строк;</p> <p>3) системне порушення банком законодавства, що регулює питання запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму;</p> <p>4) банк протягом звітного місяця допустив зменшення на 5% і більше значення хоча б одного з нормативів ліквідності нижче мін. нормативних значень, ВНПА НБУ, що розраховуються: за щоденними розрахунками - п'ять і більше разів; щодаки - два і більше разів;</p> <p>4^а) обсяг негативно класифікованих активів банку (крім санаційного) становить 40% і більше загальної суми активів, за якими має оцінюватися ризик та формуватися резерв згідно з нормативно-правовими актами НБУ;</p> <p>5) банк не має ефективних та адекватних систем внутрішнього контролю та/або управління ризиками, що створює загрозу інтересам вкладників чи ін. кредиторів;</p> <p>6) систематичне подання та/або оприлюднення недостовірної інформації або звітності з метою приховування реального фінансового стану банку, у тому числі щодо операцій із пов'язаними з банком особами.</p> <p>НБУ має право віднести банк до категорії проблемних з інших підстав.</p>	<p>1) неприведення банком своєї діяльності у відповідність із вимогами законодавства, у тому числі нормативно-правових актів НБУ, після віднесення його до категорії проблемних, але не пізніше ніж через 180 днів з дня визнання його проблемним;</p> <p>2) зменшення розміру регулятивного капіталу або нормативів капіталу банку до однієї третини від мінімального рівня, встановленого законом та/або нормативно-правовими актами НБУ;</p> <p>3) невиконання банком протягом 5 роб. днів поспіль 2% і більше своїх зобов'язань перед вкладниками та ін. кредиторами та/або встановлення фактів невідображення в бух. обліку документів клієнтів банку, що не виконані банком у встановлений законодавством строк, після віднесення банку до категорії проблемних;</p> <p>5) виявлення фактів здійснення банком після віднесення його до категорії проблемного операцій (крім нарахування відсотків за вкладками, отримання клієнтами банку заробітної плати, аліментів, пенсій, стипендій, інших соціальних, державних виплат), оформлення (переоформлення) договорів, внаслідок яких зобов'язання перед фізичними особами в межах гарантованої суми відшкодування збільшуються за рахунок зменшення зобов'язань перед фізичними особами, які перевищують гарантовану суму відшкодування, та/або зобов'язань перед фізичними особами, які не підпадають під гарантії ФГВФО, та/або юридичними особами;</p> <p>6) невиконання банком, віднесеним до категорії проблемного, розпорядження, рішення Національного банку України (у тому числі про застосування заходів впливу/санкцій) та/або вимоги Національного банку України щодо усунення порушень банківського законодавства, нормативно-правових актів НБУ протягом визначеного НБУ строку.</p>

Примітка. Прийнято скорочення. Встановлено нормативно-правовими актами - ВНПА

ДОДАТОК Г

Таблиця Г.1 Результати діагностики банків станом на 20.07.2017 [16]

	1 (перша двадцятка)	2 (друга двадцятка)	3 (третя двадцятка)
Дати проведення діагностики	01.04.2015	01.01.2016	01.04.2016
Кількість банків, що завершили діагностику	20	19	21
Кількість банків, що не потребували докапіталізації	4	7	10
Надали програми докапіталізації/плани реструктуризації	16	12	11
Виконали Програми/Плани в повному обсязі	12	4	2
Перелік платоспроможних банків	АТ "Райффайзен Банк Аваль"	ПАТ "ВіЕс Банк"	ПАТ "БТА Банк"
	ПАТ "Сбербанк"	ПАТ "Кредобанк"	ПАТ "Банк Форвард"
	ПАТ "ВТБ банк"	АТ "Прокредит Банк"	АБ "Експрес-Банк"
	АТ "ОТП Банк"	АТ "Піреус Банк МКБ"	ПАТ "Перший Інвестиційний Банк"
	АТ "УкрСиббанк"	ПАТ "А-Банк"	ПАТ "СЕБ Корпоративний Банк"
	ПАТ "ПУМБ"	АТ "Таскомбанк"	ПАТ "Дойче Банк ДБУ"
	ПАТ "Альфа-Банк"	ПАТ КБ "Правекс Банк"	ПАТ "Кредит Європа Банк"
	АТ "Ощадбанк"	АТ "Місто Банк"	ПАТ "Полтава-банк"
	АТ "Укресімбанк"	АБ "Кліринговий дім"	ПАТ "Банк Грант"
	ПАТ "Укрсоцбанк"	ПАТ "Банк Інвестицій та Заощаджень"	ПАТ "КредитвестБанк"
	ПАТ "Промінвестбанк"	ПАТ АКБ "Аркада"	ПАТ "Ідея банк"
	АБ "Південний"	ПАТ "Мегабанк"	ПАТ "Комінвестбанк"
	ПАТ "Банк Кредит Дніпро"	ПАТ "МІБ"	ПАТ "Банк Січ"
	ПАТ КБ "Приватбанк"	ПАТ "Універсал Банк"	ПАТ "Банк Восток"
	АБ "Укргазбанк"	ПАТ "КБ Глобус"	ПАТ "Юнекс Банк"
	ПАТ "ІНГ Банк Україна"	АТ "БМ Банк"	АКБ "Індустріалбанк"
	ПАТ "Сітібанк"		ПАТ "Марфін Банк"
	ПАТ "Креді АгрікольБанк"		ПАТ АКБ "Львів"
			ПАТ "Європромбанк"
Виведені з ринку після завершення діагностики	ПУАТ "Фідобанк"	ПАТ "ПтБ"	"Фінбанк"
	ПАТ "КБ Хрещатик"	АТ "Фортуна-банк"	АКБ "Новий"
		"Діамантбанк"	

ДОДАТОК Д

Таблиця Д.1 Кількість системно значимих банків (Significant institutions) за категоріями ризику за статистикою ЄЦБ [55]

	Q2 2017	Q3 2017	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018
Banks with low risk	58	57	54	53	53
Banks with medium, high risk and non-rated	56	57	57	56	56
Total	114	114	111	109	109

Таблиця Д.2 Profit and loss figures by classification (risk-based), Q2 2018, EUR mlns [55]

Дані про прибутки та збитки за класифікацією на основі ризику, млн. євро

Profit and loss	Total	Banks with low risk	Banks with medium, high risk and non-rated
Net interest income	129 077,82	90 136,47	38 941,35
Net fee and commission income	69 342,50	47 011,05	22 331,46
Net trading income	11 712,50	9 943,20	1 769,30
Exchange differences, net	-1 672,29	-2 020,90	348,61
Net other operating income	18 489,35	12 979,49	5 509,87
Operating income	226 949,89	158 049,31	68 900,58
Administrative expenses and depreciation	-149 507,84	-100 310,33	-49 197,51
Net income before impairment, provisions and taxes	77 442,05	57 738,98	19 703,07
Impairment and provisions	-19 490,85	-13 190,21	-6 300,64
Other	6 345,68	4 886,33	1 459,35
Profit and loss before tax from continued operation	64 296,87	49 435,10	14 861,77
Profit and loss before tax from discontinued operation	-199,40	-0,47	-198,93
Tax expenses or income	-16 142,99	-12 541,76	-3 601,23
Net profit/loss	47 954,48	36 892,87	11 061,61

Таблиця Д.3 Key performance indicators by classification (risk-based), Q2 2018 [55]

Ключові показники ефективності за класифікацією (на основі ризиків)

	Return on equity (RoE)	Return on assets (RoA)	Cost-to-income ratio (CIR)
Banks with low risk	7,72%	0,51%	63,47%
Banks with medium, high risk and non-rated	5,04%	0,33%	71,40%

Таблиця Д.6 Composition of assets by classification (risk-based), Q2 2018
Склад активів за класифікацією (на основі ризику), Q2 2018

Assets	EUR billions			Weight. %		
	Total	Banks with low risk	Banks with medium, high risk and non-rated	Total	Banks with low risk	Banks with medium, high risk and non-rated
Cash, cash balances at central banks, other demand deposits	1 792,59	1 249,84	542,75	8,44	8,57	8,15
Loans and advances	13 569,00	9 537,26	4 031,74	63,86	65,39	60,52
Central banks	230,69	147,44	83,25	1,09	1,01	1,25
General governments	941,88	716,65	225,23	4,43	4,91	3,38
Credit institutions	1 339,35	981,53	357,82	6,30	6,73	5,37
Other financial corporations	1 252,58	875,16	377,42	5,90	6,00	5,66
Non-financial corporations	4 688,00	3 165,54	1 522,46	22,06	21,71	22,85
Households	5 116,51	3 650,94	1 465,56	24,08	25,03	22,00
Debt securities ²⁾	2 762,22	1 748,76	1 013,45	13,00	11,99	15,21
<i>of which: amortised cost</i>	992,54	643,72	348,82	4,67	4,41	5,24
<i>of which: at fair value through Other Comprehensive Income</i>	1 154,13	698,56	455,56	5,43	4,79	6,84
<i>of which: at fair value through profit or loss</i>	121,45	73,24	48,21	0,57	0,50	0,72
<i>of which: held for trading ³⁾</i>	486,54	325,68	160,86	2,29	2,23	2,41
Equity instruments ²⁾	411,11	290,51	120,60	1,93	1,99	1,81
<i>of which: at fair value through Other Comprehensive Income</i>	47,87	37,66	10,21	0,23	0,26	0,15
<i>of which: at fair value through profit or loss</i>	43,48	30,22	13,26	0,20	0,21	0,20
<i>of which: held for trading ³⁾</i>	311,39	214,37	97,03	1,47	1,47	1,46
Derivatives	1 444,27	877,79	566,48	6,80	6,02	8,50
Trading	1 315,55	775,13	540,41	6,19	5,31	8,11
Derivatives – hedge accounting	128,73	102,66	26,06	0,61	0,70	0,39
Investments in subsidiaries, joint-ventures and associates	141,59	108,31	33,28	0,67	0,74	0,50
Intangible assets and goodwill	132,27	100,14	32,13	0,62	0,69	0,48
Other assets ⁴⁾	993,57	671,64	321,93	4,68	4,61	4,83
Total assets	21 246,63	14 584,27	6 662,36	100	100	100

Таблиця Д.7 Composition of liabilities and equity by country, Q2 2018, EUR millions
Склад зобов'язань та капіталу за країнами, 2 квартал 2018 року, млн. євро

Liabilities and equity	Total	Belgium	Germany	Ireland	Greece	Spain	France	Italy	Cyprus
Deposits	63,4	60,3	55,9	75,7	80,9	71,8	59,5	71,4	88,7
Central banks	4,2	2,1	2,1	2,4	6,6	6,7	3,5	9,5	C
General governments	2,5	2,9	4,4	1,3	5,4	3,1	1,3	2,3	C
Credit institutions	7,3	11,3	13,0	5,5	7,1	6,8	5,3	6,9	8,4
Other financial corporations	10,3	7,6	12,1	6,3	2,9	6,5	12,8	10,6	7,8
Non-financial corporations	12,8	9,1	11,1	23,0	11,8	13,4	13,0	13,5	15,4
Households	26,3	27,2	13,1	37,2	47,2	35,5	23,5	28,6	49,2
Debt securities issued	16,9	22,6	19,7	6,5	2,1	11,8	17,4	12,6	0,9
<i>of which: subordinated</i>	1,6	0,7	0,7	1,2	C	1,7	2,0	1,6	C
Derivatives	7,0	9,3	11,3	1,6	2,3	4,0	8,6	3,8	0,1
<i>of which: trading</i>	6,1	4,4	10,8	1,3	1,9	3,6	7,7	3,2	0,0
Provisions	0,7	0,2	0,9	0,5	0,6	0,9	0,5	1,1	0,3
Other liabilities	5,5	1,5	6,7	3,1	2,8	4,2	7,8	3,9	1,5
Equity	6,6	6,2	5,6	12,7	11,2	7,2	6,2	7,2	8,4
Paid-up capital	3,0	2,3	3,1	3,0	22,2	3,9	1,8	4,6	10,6
Reserves	3,0	3,5	2,1	9,8	-12,0	3,4	3,5	2,2	-3,0
Minority interests	0,3	0,1	0,1	C	C	0,7	0,3	0,1	C
Other comprehensive income	-0,2	-0,3	0,0	-0,6	-0,1	-1,1	0,1	-0,4	0,6
Other	0,5	0,6	0,2	C	C	0,3	0,5	0,7	C

Таблиця Д.8 Total capital ratio and its components by classification (risk-based), Q2 2018, EUR billions; %

Загальний коефіцієнт капіталу та його компоненти за класифікацією (на основі ризику), Q2 2018, млрд. євро; %

	Total risk exposure amount	Total capital		Tier 1		CET1	
		Amount	Ratio	Amount	Ratio	Amount	Ratio
Banks with low risk	5 198,26	947,25	18,22%	809,48	15,57%	740,66	14,25%
Banks with medium, high risk and non-rated	2 586,85	435,35	16,83%	381,34	14,74%	356,80	13,79%
Total	7 785,12	1 382,60	17,76%	1 190,82	15,30%	1 097,47	14,10%

Таблиця Д.9 Leverage ratios by country, Q2 2018, EUR billions; %

Коефіцієнти левеїджу за країнами, 2 квартал 2018 року, млрд. Євро; %

Leverage ratio and its components	Total	Belgium	Germany	Ireland	Greece	Spain	France	Italy	Cyprus
Exposure values	22 409,31	684,90	4 121,97	334,02	244,07	3 397,14	7 462,16	2 409,80	51,62
Assets other than derivatives and securities financing transactions	18 533,42	632,15	3 372,08	289,23	227,00	2 997,16	5 769,59	1 990,82	50,25
Derivatives	C	C	C	C	C	C	C	C	C
Securities financing transactions	1 483,92	42,04	240,69	9,63	6,51	99,38	753,83	133,75	0,11
Off-balance sheet items	1 621,71	36,05	270,36	31,12	7,01	233,50	600,08	230,04	1,22
Fully phased-in definition									
Tier 1 capital	1 141,44	40,35	191,86	29,05	21,22	178,69	358,09	124,30	3,69
Total exposure	22 207,22	681,48	4 096,61	326,85	238,96	3 335,27	7 404,73	2 383,49	51,11
Exposure values	22 409,31	684,90	4 121,97	334,02	244,07	3 397,14	7 462,16	2 409,80	51,62
Asset amount deducted from Tier 1 capital	-202,09	-3,41	-25,37	-7,16	-5,11	-61,87	-57,43	-26,31	-0,51
Leverage ratio (fully phased-in definition)	5,14%	5,92%	4,68%	8,89%	8,88%	5,36%	4,84%	5,21%	7,23%
Transitional definition									
Tier 1 capital	1 190,82	40,56	198,91	32,08	26,97	186,61	365,35	135,60	4,13
Total exposure	22 222,99	681,48	4 096,66	329,48	242,38	3 341,36	7 405,30	2 386,08	51,34
Exposure values	22 409,31	684,90	4 121,97	334,02	244,07	3 397,14	7 462,16	2 409,80	51,62
Asset amount deducted from Tier 1 capital	-186,32	-3,41	-25,32	-4,53	-1,69	-55,78	-56,86	-23,72	-0,28
Leverage ratio (transitional definition)	5,36%	5,95%	4,86%	9,74%	11,13%	5,58%	4,93%	5,68%	8,05%

Таблиця Д.10 Leverage ratio band by classification (size) Q2 2018, number of institutions

Коефіцієнт використання кредитного плеча за класифікацією (розміром), кількість установ

	LR ¹⁾ ≤ 3%	3% < LR ≤ 6%	LR > 6%
Banks with total assets			
Less than €30 billion	1	4	23
Between €30 billion and €100 billion	3	21	21
Between €100 billion and €200 billion	-	8	5
Between €200 billion and €300 billion	-	5	2
More than €300 billion	-	7	2
G-SIBs ²⁾	-	7	-
Total	4	52	53

Таблиця Д.11 Asset quality: non-performing loans and advances by country Q2 2018, EUR billions; %

Якість активів: неробочі кредити та аванси по країнах Q2 2018, млрд. Євро; %

Country (Q2 2018)	Loans and advances ¹⁾	Non-performing loans and advances	Non-performing loans ratio
Belgium	499,03	12,25	2,45%
Germany	2 830,21	47,15	1,67%
Estonia	C	C	C
Ireland	243,08	21,09	8,68%
Greece	211,10	94,59	44,81%
Spain	2 333,20	98,87	4,24%
France	4 469,84	132,56	2,97%
Italy	1 633,92	158,97	9,73%
Cyprus	45,37	13,25	29,22%
Latvia	10,32	0,20	1,91%
Lithuania	29,05	1,00	3,43%
Luxembourg	C	C	0,58%
Malta	14,06	0,54	3,81%
Netherlands	1 853,47	38,16	2,06%
Austria	385,31	12,52	3,25%
Portugal	148,57	22,66	15,25%
Slovenia	15,05	1,35	8,99%
Slovakia ²⁾	-	-	-
Finland	C	C	C
Total	14 934,56	657,15	4,40%

Таблиця Д.12 Asset quality: non-performing loans and advances by classification (size) Q2 2018, EUR billions; %

Якість активу: неробочі кредити та аванси за класифікацією (розмір)

	Loans and advances	Non-performing loans and advances	Non-performing loans ratio
Banks with total assets			
<i>Less than €30 billion</i>	293,44	30,34	10,34%
<i>Between €30 billion and €100 billion</i>	1 982,93	178,74	9,01%
<i>Between €100 billion and €200 billion</i>	1 366,94	75,11	5,49%
<i>Between €200 billion and €300 billion</i>	1 264,00	37,38	2,96%
<i>More than €300 billion</i>	4 182,23	146,23	3,50%
G-SIBs ¹⁾	5 845,02	189,35	3,24%
Total	14 934,56	657,15	4,40%

Таблиця Д.13 Asset quality: non-performing loans and advances by classification (risk-based) Q2 2018, EUR billions; %

Якість активів: безнадійні кредити та аванси за класифікацією (на основі ризиків) 2 квартал 2018 року, млрд. Євро; %

	Loans and advances	Non-performing loans and advances	Non-performing loans ratio
Banks with low risk	10 236,91	299,64	2,93%
Banks with medium, high risk and non-rated	4 697,65	357,51	7,61%
Total	14 934,56	657,15	4,40%

ДОДАТОК Е

Таблиця Е.1 Результати Text mining (SVD word importance) для слів з сайту ЕСВ

Стем	Importance	Стем	Importance	Стем	Importance	Стем	Importance	Стем	Importance	Стем	Importance
bank	100	liquid	8,71	author	5,32	refer	3,97	made	3,03	channel	2,40
risk	61,22	key	8,59	resili	5,27	consolid	3,94	highlight	3,01	reflect	2,40
supervisor	59,37	rate	8,43	europ	5,25	particular	3,93	term	3,00	join	2,38
will	50,22	process	8,38	singl	5,24	govern	3,90	regard	2,99	start	2,38
supervis	47,97	number	8,10	regulatori	5,23	balanc	3,90	averag	2,97	group	2,37
ecb	45,93	capabl	8,09	progress	5,20	one	3,89	compet	2,97	find	2,37
signific	27,34	high	7,96	face	5,14	next	3,88	enhanc	2,95	draw	2,36
assess	27,02	criteria	7,89	bank-specif	5,14	shock	3,86	therefor	2,94	small	2,35
prioriti	24,51	level	7,86	system	5,13	inform	3,86	legaci	2,93	invest	2,35
area	23,60	comprehens	7,85	exampl	5,13	financi	3,83	particip	2,93	fair	2,32
continu	22,54	identifi	7,85	failur	5,10	now	3,80	joint	2,92	non-euro	2,31
activ	20,52	implement	7,82	end	5,09	becom	3,79	achiev	2,90	four	2,31
ssm	19,16	conduct	7,77	rule	5,07	request	3,77	trend	2,88	capac	2,29
model	18,11	potenti	7,74	way	5,02	pillar	3,73	structur	2,86	earli	2,28
profit	17,80	econom	7,68	analysi	5,01	overal	3,72	adopt	2,86	methodolog	2,28
review	16,93	srep	7,61	still	4,99	regular	3,72	necessari	2,85	reinforc	2,26
action	16,88	follow	7,51	cross-bord	4,89	impair	3,71	whether	2,85	higher	2,24
institut	16,31	time	7,48	context	4,87	two	3,70	just	2,82	anticip	2,24
credit	15,09	should	7,42	come	4,87	assum	3,66	exhaust	2,80	posit	2,21
intern	15,07	sector	7,42	exercis	4,80	cours	3,66	like	2,79	macroeconom	2,20
on-sit	14,95	ncas	7,19	affect	4,80	benefit	3,60	transfer	2,78	accord	2,19
work	14,71	strateg	7,18	fail	4,78	effort	3,60	updat	2,78	classifi	2,18
prepar	14,26	map	7,12	better	4,75	grow	3,59	trigger	2,77	reform	2,18
npls	14,03	monitor	7,11	standard	4,73	less	3,58	corpor	2,75	lost	2,17
euro	13,05	might	7,04	mechan	4,72	complet	3,56	coordin	2,74	circumst	2,16
plan	12,81	would	6,96	current	4,66	consid	3,55	safer	2,73	probabl	2,16
expect	12,67	reduc	6,81	impact	4,66	show	3,52	recoveri	2,72	recent	2,14
european	12,64	addit	6,79	aqr	4,64	support	3,49	much	2,72	storm	2,13
need	12,10	relat	6,78	union	4,63	situat	3,48	abl	2,72	sound	2,13
brexit	11,83	challeng	6,58	harmonis	4,60	alreadi	3,47	second	2,71	legal	2,12
focus	11,68	environ	6,57	appli	4,57	well	3,47	competit	2,71	base	2,11
qualiti	11,52	take	6,55	howev	4,56	see	3,47	allow	2,71	integr	2,08
stress	11,37	remain	6,55	countri	4,54	basi	3,44	isol	2,70	reaction	2,08
manag	11,32	import	6,54	use	4,54	contribut	3,42	provid	2,69	repic	2,08
report	11,25	loan	6,52	regul	4,53	annual	3,39	publish	2,68	opportun	2,06
may	11,22	project	6,47	uncertainti	4,46	legisl	3,38	usual	2,68	past	2,05
supervisor	11,14	result	6,46	case	4,46	resolut	3,38	manner	2,67	aspect	1,99
close	10,55	team	6,37	larg	4,44	least	3,33	short	2,64	turn	1,99
busi	10,48	decis	6,37	develop	4,37	condit	3,30	evalu	2,63	anoth	1,96
asset	10,44	carri	6,32	valuat	4,35	first	3,30	transit	2,62	quarter	1,96

Продовження табл. Е.1

Стем	Impor- tance	Стем	Impor- tance	Стем	Impor- tance	Стем	Impor- tance	Стем	Impor- tance	Стем	Impor- tance
market	10,42	across	6,25	sustain	4,34	increas	3,30	revenu	2,62	merger	1,95
cooper	10,42	part	6,24	three	4,33	compris	3,26	must	2,60	inde	1,92
test	10,36	set	6,12	measur	4,33	themat	3,26	incom	2,59	final	1,92
driver	10,28	list	6,01	day-to-day	4,31	relev	3,24	mitig	2,55	object	1,91
improv	10,20	nca	5,96	status	4,30	especi	3,21	reach	2,55	select	1,90
interest	10,11	establish	5,95	make	4,29	stabl	3,21	earn	2,54	repres	1,88
lend	9,96	fund	5,94	effect	4,24	sheet	3,21	concern	2,52	back	1,87
nation	9,88	total	5,92	outcom	4,21	advanc	3,18	thing	2,52	reason	1,86
low	9,63	framework	5,89	respons	4,21	determin	3,18	general	2,49	adjust	1,86
also	9,50	includ	5,83	size	4,21	serv	3,18	order	2,49	oper	1,73
exposur	9,47	meet	5,73	board	4,18	initi	3,12	fact	2,48	biggest	1,65
capit	9,46	cost	5,68	defin	4,15	futur	3,11	practic	2,48	creat	1,64
new	9,43	aggreg	5,66	kingdom	4,13	around	3,09	light	2,46	strong	1,58
chang	9,36	mani	5,66	unit	4,13	procedur	3,09	within	2,45	question	1,56
state	9,34	npl	5,61	pressur	4,10	could	3,09	central	2,45	contain	1,53
direct	9,33	help	5,59	non- perform	4,10	view	3,07	true	2,45	account	1,50
steer	9,21	crisi	5,54	aim	4,06	issu	3,07	authoris	2,43	compani	1,44
year	8,97	differ	5,51	inspect	4,05	ad	3,06	lack	2,42	statist	1,33
ensur	8,84	requir	5,41	mean	4,04	hoc	3,06	promot	2,42	approach	1,28
can	8,79	specif	5,35	consist	4,02	sinc	3,05	pictur	2,41	ask	1,12

Таблиця Е.2 Результати Text mining (SVD word importance) для слів з сайту НБУ

Стем	Impor- tance	Стем	Impor- tance	Стем	Impor- tance	Стем	Impor- tance
bank	100	growth	13,1093	regulatori	9,0123	domest	6,6387
financi	53,0948	publish	12,9958	supervis	8,9229	cooper	6,5723
nbu	45,7431	legal	12,7035	particip	8,9202	test	6,5168
loan	41,5733	addit	12,6612	solvent	8,8935	function	6,4388
deposit	41,2178	econom	12,5668	decreas	8,8514	mr	6,4244
sector	40,0485	account	12,5615	non-perform	8,8172	step	6,2587
will	39,3053	meet	12,5598	signific	8,6455	file	6,2347
risk	37,6505	administr	12,5531	resolut	8,6282	statist	6,202
ukrain	36,735	central	12,4505	said	8,6078	share	6,1685
capit	35,8929	institut	12,4281	reorgan	8,5084	measur	6,089
market	30,8462	provis	12,4005	report	8,3979	protect	6,085
billion	29,9067	debt	12,2978	kateryna	8,3752	claim	6,0464
hryvnia	28,8388	pp	12,1888	rozhkova	8,3752	sharehold	6,0296
rate	28,2611	year	12,1764	issu	8,348	order	6,0247
interest	26,6455	liquid	12,0053	usd	8,2902	loss	5,8659
regul	26,5782	due	11,9684	net	8,1479	three	5,7938
uah	26,3211	activ	11,8503	qualiti	8,0541	jsc	5,7646
increas	25,5702	discuss	11,7042	quarter	8,019	could	5,7341
committe	25,5315	adopt	11,6651	transit	8,0089	past	5,7142
lend	25,2894	state	11,5746	octob	7,9815	stand	5,6509
new	25,2207	ukrainian	11,5401	estim	7,8447	practic	5,6041
corpor	24,9434	improv	11,4717	howev	7,8179	previous	5,4076
nation	24,5403	conduct	11,2356	june	7,7972	juli	5,3237
currenc	23,6875	high	11,1535	accord	7,7961	person	5,3153
requir	22,9539	portfolio	11,1176	total	7,793	present	5,297
respond	22,8363	asset	10,7339	result	7,778	particular	5,2931
court	22,6947	current	10,6901	task	7,7329	unchang	5,2481
law	22,1807	governor	10,6625	yoy	7,6726	two	5,1832
month	21,5198	start	10,6618	august	7,6632	respons	5,1676
system	21,4544	draft	10,4618	certain	7,6221	receiv	5,1328
ifr	21,3893	npls	10,4137	guarante	7,5677	approach	5,1145
state-own	21,1644	decis	10,3976	district	7,5557	general	5,0386
retail	20,643	per	10,3106	repres	7,3838	model	5,0115
manag	19,8045	extern	10,271	kolomoiski	7,377	forc	5,0049
implement	19,7046	credit	10,2268	ensur	7,3062	well	4,9923
financ	19,2246	procedur	10,2215	consum	7,2413	part	4,9566
commiss	19,1307	includ	10,1913	time	7,2391	septemb	4,8795
expect	18,5895	standard	10,1576	fx	7,2108	balanc	4,8481
depart	18,2154	impact	10,1575	govern	7,2002	exchang	4,8174
reform	17,9624	kyiv	10,0943	also	7,1871	made	4,78
compani	17,8424	monetari	9,9759	term	7,1799	platinum	4,7378

oper	17,5569	chang	9,9414	author	7,1744	indic	4,6692
pjsc	17,5296	ratio	9,8135	sinc	7,1729	begin	4,6103

Продовження табл. Е.2

Стем	Impor- tance	Стем	Impor- tance	Стем	Impor- tance	Стем	Impor- tance
household	17,4528	polic	9,7081	date	7,1279	rose	4,6096
level	16,9941	perform	9,6927	round	7,120	right	4,5498
deputi	16,0405	assess	9,6768	macroeconom	7,118	imf	4,4852
survey	15,5794	review	9,6665	plan	7,0861	board	4,4168
foreign	15,526	end	9,6159	group	7,0819	agreement	4,3882
borrow	15,2701	structur	9,5732	becom	6,9752	regular	4,3777
profit	15,2089	next	9,5303	take	6,9376	focus	4,3072
fund	15,0667	intern	9,3666	base	6,9041	follow	4,1011
servic	15,0421	rule	9,2905	short-term	6,8991	inform	4,057
develop	15,0285	rada	9,2332	instrument	6,8788	public	3,9256
continu	14,7778	verkhovna	9,2332	recommend	6,8697	cover	3,9039
first	14,7743	restructur	9,2128	stabl	6,8257	insolv	3,8372
data	14,7336	key	9,1425	although	6,8227	detail	3,6325
remain	14,6602	approv	9,1139	effect	6,7672	otherwis	3,5114
stabil	14,3058	secur	9,0478	respect	6,6915	unless	3,5114
busi	14,2284	amend	9,0289	main	6,6862	rise	2,7984
						hold	2,5863

Судові рішення щодо виведених з ринку банків станом на 12.07.2018

Судові справи

НБУ оскаржує рішення у Верховному Суді:

10

*Суди прийняли 13 рішень, які набрали законної сили

Рисунок Е.1 Скрін-шот з сайту НБУ щодо судових рішень щодо виведення банків з ринку (станом на 12.07.2018)